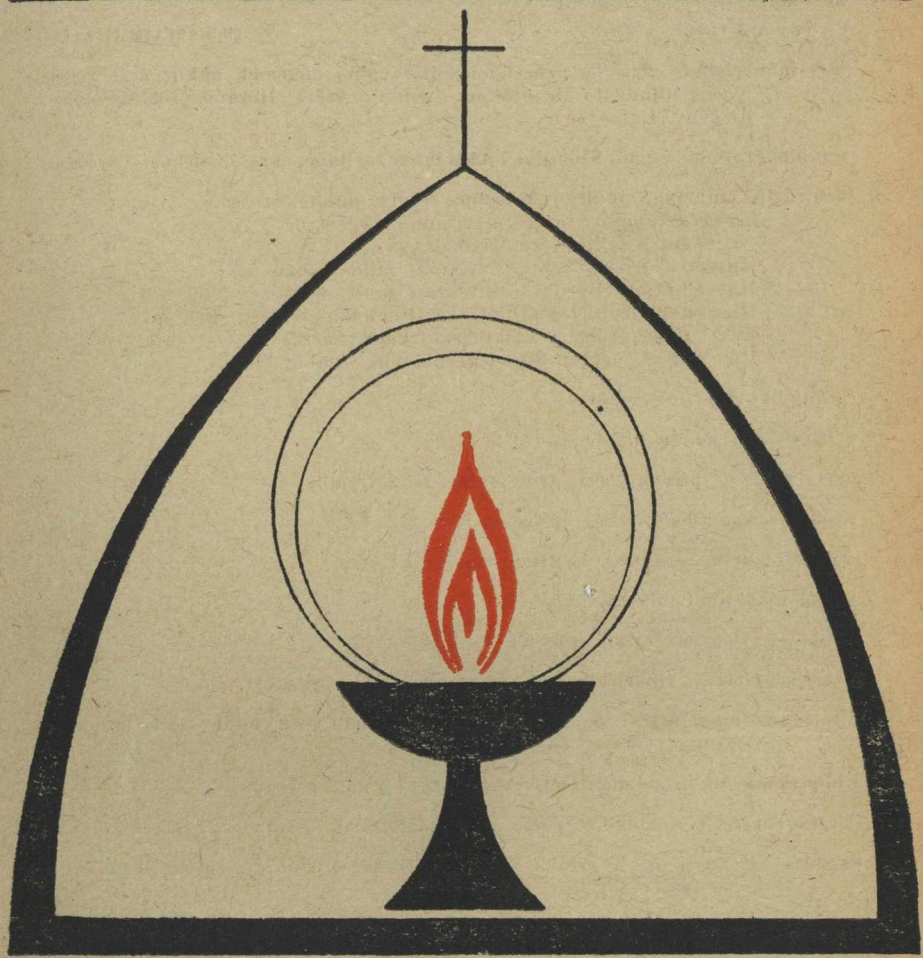

1948. MÁRCIUS

LELKIPÁSZTOR

■ SZERKESZTI: VEÖREÖS IMRE ■

LELKIPÁSZTOR

EVANGÉLIKUS LELKÉSZI ÉRTEŚITŐ

Megjelenik körlevélként

Kézirat gyanánt

Hivatalos egyházi kiadvány. Hivataloknak járó példány ára 6 forint
Másoknak 4 forint

Cím: Ráth Mátyás-tér 1.

Csekk számla: 11.576.

TARTALOM:

1948 MÁRCIUS HÓ

Papi imádságom: „Ha Te nem tanácsoltál volna engemet, akkor már réges-régen mindent elrontottam volna. Azért Hozzád folyamodom.”
Kemény Lajos.

A gyülekezet imádsága: Szószéki imádságok az ünnepekre. Kun-Kaizer József

Igehirdető műhelye: Judica vasárnap. Győri munkaközösség.

Virágvasárnap. Szombathelyi munkaközösség.

Nagypéntek. Pécsi munkaközösség.

Húsvétvasárnap. Soproni lelkési munkaközösség.

Húsvéthétfő. Soproni professzori munkaközösség.

Quasimodogeniti vasárnap. Tatai munkaközösség.

Kész prédikációk a Lelkipásztorban? Szerkesztő.

Homiletikai példa: Búcsú-prédikáció. Szabó József.

† Chugyik Pál, Bogya Géza.

† Pétermann Ádám, Sikter András.

1848 és az egyház prófétai szolgálata. Groó Gyula.

Gandhi. Podmaniczky Pál dr.

Külföldi „laikus-munka” új útjai. Benzur László.

Ami a cikk után következik. V. I.

Zsinat elé: Egyháztagság. Sólyom Jenő dr.

A dán egyház a viharban. Tage Morsing — D. Ordass Lajos.

Liturgikus magatartás: **6** Isteniszteleti szolgálat: Az oltár előtt. Budaker
Oszkár.

A konfirmációi fogadalomtétel érdekében. Turmezei János.

Úrvaesoravétel a magam kezéből. Győry János.

Egyházi tájékoztató: A szlovákiai evangélikus egyház rangidős püspöke a lakosságseréről. Dedinszky Gyula.

Könyvtárban: Egy papi regény: Sinclair Lewis, Elmer Gantry (A prédikátor).
Groó Gyula.

Makkai Sándor, Útmutató a gyülekezeti miszió munkájához. V. I.

Püspöki körlevél.

Úgy tapasztaltam, hogy a lelkipásztori szolgálatban el kell telnie bizonyos időnek, míg személyesen meggyőződünk arról, hogy Isten Szentlelke nélkül csakugyan tehetetlenek vagyunk ennek a nagy és nehéz hivatalnak jó betöltésére.

„Ha Te nem tanácsoltál volna engemet, akkor már réges-régen mindent elrontottam volna. Azért Hozzád folyamodom.”

Jellemzi a kezdő igehírdetőt, hogy eleinte az élet legnagyobb kérdéseit egyszersmindenkorra meg akarja oldani egy-egy igehírdetésben. Egészen közönséges kifejezéssel: túl-spekulálja az ige üzenetét. Csupán értelmileg dolgozik, mikor úgy véli, hogy még ezt a másik és még azt a harmadik létszemléleti vagy dogmatikai kérdést is be kell vonnia igehírdetésébe. Csupán *a maga bölcsességére* támaszkodik és minden tudását bele akarja szorítani a készülő beszédbe. Aztán nem bír az anyaggal. Kínlódik vele. Rendszerint ez az egyik oka a kezdet nehézségeinek. A másik a hit dolgaiban való bizonytalankodás. Én azt hiszem, hogy a kezdő lelkipásztort, aki örvendezések és kétségek hányattatása között kezdi magát az „Isten szolgájának“ érezni, úgy kellene az idősebb lelkipásztoroknak szeretni és ápolgatni, mint a beteget. Nagyon rászorul a tanácsra és a bátorításra. Káplán-korom első hónapjaiban sorozatos küzdelmeim voltak igehírdetésemmel. Nem az Isten igéjével, hanem a magam bölcsességével. Nem a főtétel és a három altétel összetartozásával, nem is az egyház hittételeivel, hanem *a személyes hitemmel*. Összetépett és újra kezdett bevezetések, feliben abbamaradt kidolgozások, órákig tartó fel-alá sétálgatások a magányos szobában és nem egyszer a szombat éjszaka végén rámvilágosodó vasárnapi hajnal emléke mutat most is vissza vívódásaimra. De én akkor még nem vettem komolyan az I. Kor. levél 1 : 19 szavát: „Elveszttem a bölceseknek bölcsességét és az értelmeseknek értelmét elvetem.“ Én még akkor nem tudtam, hogy a hittételek tudása nem tesz lelkipásztorrá, hanem addig kell kínlódnia (néha évekig), míg végre elkezdek *hinni a hitnek*. Én még akkor nem tudtam, hogy akármennyit imádkozom a templomban a gyülekezet előtt és akármennyit imádkozom a saját belső szobámban, nem érhetek Isten szolgájává mindaddig, míg könnyhullatások között nem kiáltom: „Hiszek Uram! légy segítségül az én hitetlenségemenek.“ (Márk 9 : 23.) Nem tudtam, bizony nem tudtam, hogy azért kellett gyötrődnöm és azért nem kaphattam felülről való világságot és segítséget, mert becsületesen akartam ugyan az Atyának és a Fiúnak a szolgája lenni, de csupán *a magam erejére és képességeire támaszkodva*.

Lelkipásztori szolgálataimnak ez időszakában a többiekkel együtt még tréfálkoztam is a Szentlélek felől. Prédikáltam ugyan róla, hittem a nagy-világban való jelenlétét, láthatatlan erejét a nagy dolgok igazgatásában, Krisztus anyaszentegyházának türelmes építgetésében, — de személyes dolgom nem volt vele. El sem tudtam képzelni, hogy beleszólhat a prédikációmba, a gyászolókkal való beszél-

getéseimbe, a bűnösökkel való vitatkozásaimba. Mostmár tudom, hogy ezért voltam rossz szolga. Hiába van az íróasztalom tömött fiókjában ezerszámra templomi igehírdetés, előadás, kazuália; fogalmazványok voltak ezek, amiket azután „előadtam.“ Hogy eltűnnek egykori elégedett érzéseim, ha most veszem elő valamelyiket és elolvasom, mint valami régi ismerősömnek évtizedek előtti írását, Szégyenkezem miatta. Napszámos-béres voltam. Am olvasgatás közben itt-ott meglepetések értek. Néha úgy vettem észre, hogy egyik-másik mondatot nem én írtam. Idegen értelem szólalt meg, idegen világosság villant fel benne, nem az enyém. Jobb, mint az enyém. Honnan van? Ma már tudom. *A Szentlélek tanácsolt.*

Mindig vissza kell gondolnom erre, mikor Luther sekrestyeimádságának ezt a mondatát mondom: Ha Te nem tanácsoltál volna engemet, akkor már régesrégén mindent elrontottam volna. De megálázkodottan úgy érzem, hogy éppen azért, mert a Szentlélek tanácsolását nem kerestem és nem kértem, én *valósággal el is rontottam sok mindent.* Nemesak igehírdetéseket, nemesak lelkipásztorkodó szolgálásokat, hanem az egyházban való felvigyázást is, tanácskozásokat, munkaterveket, egyházépítést. Elmondhatatlanul sajnálom és bánom böles ügyetlenkedéseimet, elmulasztott alkalmakat, értelen magatartást, hűtlen gyengeségeket. Milyen másképpen történhetett volna sok minden, ha tudatosan is és alázatosan is rábízta volna magamat az én Uramra, aki olyan határozottan megígérte, hogy Isten Szentlelke megtanít majd mindenre és eszünkbe juttatja mindazokat, amiket Ő mondott nekünk. (János 14:26.)

De a mélységes szánom-bánom érzéssel együtt lángol fel az örvendő hálálkodás azon, hogy Isten nem engedett mégsem mindent egészen elrontani. Lelkipásztori pályámon meg kellett tapasztalnom, hogy *Isten közbe-közbe szólt, nehogy mindent elrontsak és egészen rontsak el.* Aláhajtott fejemet itt először felemelhetem. Itt fordul az imádságom reménykedésre: nem hagyott tanácsa és segítsége nélkül. Rajtam, magamon mutatta meg, hogy erőtelenségeket erővé, bolondságokat bölcseséggé, semmiket valamikké tud tenni. Ujjongok és bizakodok ennél a mondatnál. Többé nem magamban, hanem egyedül benne bízom szolgálatom minden dolgában. Szentlelkét keresem és kérem. Meg is kaphatom.

Azért Hozzá folyamodom. Nem kérek emberi bölcseséget, emberi eredményeket, ezek többé nem érdekelnek. Bár egészen világosan érzem: nem vagyok méltó, nem érdemlem, mégis meghallgat. Hiszen már eddig is megtette. „Lenyult a magasból és felvett engem.“ (Zsolt. 18:17.) Hozzá kiáltok: Szentlélekért folyamodom.

Kemény Lajos.

„Egyházunk 1948-ban” című sorozatunk legközelebbi cikke áprilisi számunkban jelenik meg „Hivatalos egyház” címen.

Reggeli könyörgési alapigéket tovább már nem közlünk, mert a „Lesung für das Jahr der Kirche” reggeli sorozata — amit eddig használtunk — megtalálható a Lesung magyar kiadásában, a bibliolvasási Utmutatóban: minden reggel az első bibliai szakasz.

A gyülekezet imádsága

Szószéki imádságok az ünnepekre

Nagyesütörtök

Urunk, Megváltónk! Aldunk és magasztalunk Téged hűséges szerelmedért, amellyel halálad előtt szent tested és véred testamentomát szerezted, hogy mi Benned, Te pedig mibennünk maradj. Engedd, ó élet kenyere, ígéreted igazságát megtapasztalnunk: „Aki eszi az én testemet és issza az én véremet, örök élete van annak és én feltámasztom azt az utolsó napon“. Munkáld bennünk Szentlelked által, hogy valahányszor kenyeredből eszünk és poharadból iszunk, szavaink és cselekedeteink által haláladat hirdessük, amíg újra eljössz és mi mennyei országodban Veled vacsorálhatunk. Ámen.

Otto Dietz: Gebete der Kirche 1935, 153. sz.

Nagypéntek

Urunk Jézus! Szívünk mélyéből mondunk Néked dicséretet, dicsőséget és hálaadást, hogy halálad által a halál erejét elvetted és minket megváltottál, akik egész életükben a haláltól való félelemből rabok volnánk. Alázatosan könyörgünk: ajándékozd nekünk kegyelmedet, hogy halálad közösségében meghaljunk önmagunk és a bűn számára, s ezután Veled új életben járjunk. Engedd, hogy halálunk óráján is örvendezhessünk drága véred értünk omlásán és ezután vedd kezeidbe lelkünket; hisz Te váltottál meg minket, Úr Jézus, hűséges Megváltónk. Ámen.

Preussische Agende 1895.

Húsvétvasárnap

Urunk Jézus Krisztus, Te dicsőséges húsvéti király! Diesőtjük, és magasztaljuk kimondhatatlan szerelmedet, hogy híveidnek feltámaszkodásod napján olyan gyakran megmutattad magad és csüggeteg szívűket hathatós vigasztalással megörvendeztetted. Mi is kérünk Téged, légy társunk földi zarándoklásunkban, légy vendégünk hajlékunkban és áldd meg eledelünket. Légy szívünk kincse és világosítsd meg azt üdvözítő igéd fényével, hogy a szeretettől áttüzesedjék és igaz hitben égjen. Ha életünk egének ragyogó napja leáldozik és a világ ideje is lejár, maradj velünk kegyelmeddel és vezess minket e nyomorúság völgyének fáradságából a mennyei Jeruzsálembe, hogy mi Téged dicsőségben az Atyával és a Szentlélekkel együtt színről-színre megismerjünk és örökké szemlélhessünk. Ámen.

Wilhelm Löhe: Samenkörner des Gebetes, 293. sz.

Húsvéthétfő

Úr Jézus Krisztus! Te erősíted a gyöngéket és vigasztalásoddal felüdted a szomorkodókat; szerető segítséggel bánysz azokkal, akik bánkódnak és leverték. Kérünk Téged, hogy közülünk senki el ne csüggedjen a kísértés óráján. Még ha szemeink egy ideig visszatartatnak, hogy Téged fel nem ismerhetünk, méginkább engedd,

hogy híveid a Te közelségedben bizakodhassanak. Nyisd meg Lelked által igéd értelmét, hogy rest szíveink hitre jussanak, és taníts meg halálad titkát és feltámadásod erejét engedelmesen és hálásan elfogadnunk. Tartsd meg szívünket forró szeretetben és hithűségben életünk alkonyáig. Maradj velünk mindenkor a te kegyelmeddel, hogy feltámadásod eleven tanúi legyünk a Te dicsőségedre és a mi üdvösségünkre. Amen.

Gebetbuch der ev. luth. Hofkapelle in London 1757.

Közli: Kún-Kaiser József.

Igehirdető műhelye

A homiletikai munkaközösségek örömmel végzik munkájukat. A beérkező megnyilatkozásokból két töredék:

Túróczy Zoltán püspök írja Nyíregyházáról: „...A Lelkipásztor által a nyíregyháziakra rákényszerített közös textusfeldolgozás íze annyira megfogta a nyíregyházi lelkészeket, hogy most minden kedden össze fogunk gyűlni a textus közös tanulmányozására.”

Pécsről érkezett sorok: „...Mult pénteken tartottuk munkaülésünket, megint a késő esti órákba nyúlóan és nagy lelki áldással. Igen hálások vagyunk érte, hogy a nagypénteki ígébe mélyedhettünk el. Az előző alkalomnál is többet adott ez az összejövetelünk.”

A dolgozó munkaközösségekben tovább érik az íge-feldolgozások formája. E számtól kezdve, beérkezett javaslatokra, a következő változtatást eszközöljük a feldolgozás hármastagozatú megjelölésében és belső kialakításában: **AZ ALAPIGE MAGYARÁZATA.** Nyelvtani-szövegkritikai megjegyzések és rövid exegézis együtt. — **AZ ALAPIGE MAGVA.** Egyetlen mondatban az alapige főgondolatának, lényeges tartalmának, „jelentésének” összefogása. — **AZ ALAPIGE MAI MONDANIVALÓJA.** Gondolatok a textus mai megszólaltatásához, az időszerűség és az egyházi esztendőbe való beágyazás kettős szempontjának figyelembevételével.

Jelen számunk munkaközösségeiben a következők vettek részt:

Győri munkaközösség: Baráth József, Groó Gyula, Itzész Mihály, Kiss Samu, Laborezi Zoltán, Lukács István, Lukácsy Dezső, Mesterházy Ferenc, Molnár Sándor, Szabó József. Kéziratot összeállította: Veöreös Imre.

Szombathelyi munkaközösség: Bojsza János, dr. Kneffel Pál, Kutas Kálmán, Sikos Lajos, Vezette és a kéziratot összeállította: Sokoray Miklós.

Pécsi munkaközösség: Geyer Zoltán, Káldy Zoltán, Szabó Gyula. Vezette és a kéziratot összeállította: Dr. Nagy Gyula. — Legutóbbi számunkban a pécsi munkaközösség névsorát sajtóhiba megzavarta. Akkor a következők dolgoztak: Káldy Zoltán, dr. Schulek Tibor, Szabó Gyula. A kéziratot dr. Nagy Gyula állította össze.

Sopron és környéke lelkési munkaközössége: Beyer Pál dr. Ferdinánd István, Hanzmann Károly, dr. Pálfi Miklós, D. dr. Pröhle Károly, dr. Pusztai László, Sághy Jenő, Ziermann Lajos. Vezette és a kéziratot összeállította: ifj. Pröhle Károly.

Sopron professzori munkaközössége: Dr. Deák János, dr. Karner Károly, dr. Kiss Jenő, dr. Podmaniczky Pál. Vezette: dr. Wiczián Dezső, a kéziratot összeállította: Budaker Oszkár.

Tatai munkaközösség: Selmeczi János, Sólyom Károly. Vezette és a kéziratot összeállította: Tarjáni Gyula.

Judica (böjt 5.) vasárnapja

János 13, 31—35.

I. Péter 1, 17—25.

AZ ALAPIGE MAGYARÁZATA. 31—32. vers. A helyzet: Júdás elindult az éjszakába az árulásra (30. v.). A „most”-ban Jézus együtt nézi halálát és feltámadását. A jelen és a közeli jövő összeolvad („megdicsőítették”: aoristos; „megdicsőíti őt”: futurum; „ezennel” helyett „azonnal” értendő). Jézus halálán átcsillámlik feltámadása. Szenvedése már megdicsőülésének kezdete. — 33. vers. Célzás mennybemenetelére: tanítványaitól való testi távollétére. — 34. vers. „entoló”: konkrét parancs, megbízás, feladat; „kainos”: azelőtt ismeretlen, a hallatlan és csodálatos mellékhívével. A szeretet parancsának ujsága abban van, hogy új a szeretet forrása és mértéke: Krisztus irántunk való szeretete. „Amint én szerettelek titeket”: nemcsak földi vándorlásuk közben, hanem első-sorban szenvedésében és halálában (a kereszttel fel fordult már a 31—32. vers is). Hangsúly van az „amint” és az „úgy” szavakon. Mintha azt mondaná Jézus: adom néktek a szeretetemet, hogy árássátok azt tovább egymásra. — 35. vers: „erről”: „ebben”, t. i. az állapotban, ezt cselekedve. „Ha egymást szeretni fogjátok”: ha szeretet lesz közöttetek (görög szöveg). Az egymás iránt való szeretetük lesz az ismertetője, hogy ők Krisztus tanítványai.

AZ ALAPIGE MAGVA. A kereszten út megdicsőülő Jézus az ő szeretetét hagyja ittmaradó tanítványainak ajándékkul és feladatul.

AZ ALAPIGE MAI MONDANIVALÓJA. 1. Igehirdetésünk moralizmussá és olcsó hatásvadásszá válhat a „szeretetről”, ha nem világít át rajta elejétől végig — miként áttetszik alapigénken is — a kereszttel. Az utolsó éjszaka drámájában állunk. Ez a vasárnap — „feketevasárnap” — már szorosan a kereszttel közelségében van.

2. Krisztus kereszttje ebben az igében különös fényben ragyog, a dicsőség fényében. (V. ö. a vasárnap zoltárigéivel is: Zsolt. 43, 1—3; 143, 9—11, — a gyászon át a dicsőségbe.) Nem mintha szenvedése nem lenne kínos szenvedés, a halála borzalmas grünewaldi halál, de már rávetítődik a feltámadás fénye. Ritkán szoktuk így nézni Jézus szenvedését és halálát, „jánosi megvilágításban”. Kinek-kinek prédikáció-fonalától függ, hogy az alapigének ez a vonása mennyire juthat szóhoz igehirdetésében, de nem ártana egyszer gyülekezetünknek végigélnie a kereszttel színváltozását: ahogyan Jézus szenvedése mássá lesz, mint aminek látszik, ahogyan megtelik ragyogással. Krisztus dicsősége a kereszttben. Isten dicsőítése a keresztt által.

3. Számunkra a 33. vers már bekövetkezett valóság. Krisztustól való testi távollétben élünk és ez nem lekicsinyelendő dolog. Krisztus nincs itt ezen a világon érzékelhető módon. Érzékelhető, hívók és hitetlenek számára megtapintható valóság egyedül az ő szeretete, amely tanítványai között él.

4. A keresztyénység programja: a szeretet. De nem az általános emberi szeretet, amelyre a világ is eljuthat. Valami több és más: „új”. Ez a szeretet azonban csak abban ébred, aki Jézus szeretetét megtapasztalta a kereszttel. Jézus szeretete nem példa, amit le lehet másolni a tábról. Az ő szeretetét személyesen kell venni, hogy tovább adhassuk. Ugyanakkor kötelezés is: ne tartsuk meg magunknak, hanem sugározzuk

tovább az emberek felé tettekben, önfeláldozásban, segítségben (I. Kor. 13, 4—7).

5. *Ezeken a verseken le lehet mérni a mai keresztyénséget.* A pogányoknak feltűnt az öskeresztyénségben: Mennyire szeretik egymást ezek az emberek! Ma pedig ezt halljuk: „Ha a keresztyénség kimondotta a megváltás ígét, akkor a szocializmus beteljesíti az ígét és megváltja az emberiséget az erőszaktól, a háborútól, az éhségtől, a megaláztatástól, a testvérietlenségtől és valóban létre hozza azt a világot, amelynek keretei közt minden ember testvérré válik és amelyben valóban úgy szeretik felebarátjukat, mint önmagukat.” (Szakasits Árpád) Ebben az az igaz, hogy a szocializmus megszületése *ítélet* a keresztyénség szeretet-hiánya felett. Nem élünk és nem élünk azokkal az erővel, amelyek Krisztus szeretetében a miénk lettek a másik ember szeretésére.

Győri munkaközösség.

Március 15-i feldolgozást nem közlünk, mert külön püspökkari kiadvány tartalmazza az igehirdetési szöveget.

Virágvasárnap

Szóséki igé: János 12, 1—8.

Oltári igé: Zsid. 12, 1—6.

AZ ALAPIGE SZÖVEGMAGYARÁZATA. A jelenet mind a négy evangéliumban szerepel. Az első kettőben a temetésre való utalás egyenes vonalú, János viszont más úton jut el ugyan ide. A szereplő személyekkel, akiket precízen nevükön nevez, viteti a cselekményt a végső kifejezésig. Drámai beállítás ez!

Több szövegváltozat a 7. v. mellékmondatát nem cél-, (mint a kritikai szöveg) hanem okhatározói mellékmondatnak veszi: „... temetésem napjára tartotta meg.” Az tehát most érkezett. Ez a tény adja a textus nagyheti időszerezését. A 8. v. Károli-fordítása zavarhat, ha Máté 28, 20/b ígéretere gondolunk. Világosabb fordítását Karner Mt. 26, 12 adja: mert szegények mindenkor lesznek nálatok, de én nem leszek mindenkor a tiétek.

Litra (font) = 12 uncia = 27 dkg. — Az alabástrom márványiál puhább, gipsz-szerű anyag; edények, vázák, szelencék (felül keskenyedő edény) készítésére kiválóan alkalmas.

AZ ALAPIGE MAGVA. *Jézus nagyobb volt minden értéknel, azért semmiféle áldozat sem nagy őrelette. (Tudatosan maga tette ünneppé ezt a jelenetet, előretelkintve halálára és temetésére.)*

AZ ALAPIGE MAI MONDANIVALÓJA. Mi ennek a jelenetnek a szereplőkön keresztül jelentkező lelki indítékait keresnénk kíváncsian. Jézus azonban nagy távlatból ítéli meg azt. Halálának és a mennybe-menetelével kezdődő időszak távlatából (7—8. v.). — Mária és Júdás jelleme egymás mellett. A nagyszerű színek kihangsúlyozására, mintegy aláfestésül ott vannak a sötét, fekete színek és foltok. Mária, aki már tudja, mi az egy szükséges dolog, hitre jutott, és nincsen előtte drágább semmi — Krisztusnál. A Mária-szívek itt már kitáruznak, a lelket látják és értik a dolgot. A Júdás-lelkek ellenben bezáruznak, csak az

anyagot látják, és mindent értelmetlennek találnak, ami nem az ő nézővonalukba esik. Az előbbieket már érzik az üdvhalál jövetelét, az utóbbiak meg siettetik azt, előkészítik, ásván a mély vermet. Az előbbieket mindent odaadnak — emezek meg mindent elvesznek.

Az oltári ige is ide mutat: ti szenvedő és küzdő keresztyének csak tekintsetek a küzdelem és szenvedés Jézusára, aki megdicsőül! Hiszen ő az öröm útja helyett keresztet szenvedett, nem törődve annak gyalázatával. Ezáltal került Isten jobbára. Így lesz ez az út a küzdő keresztyén útja: mindent odaadva Krisztusért!

Virágvasárnap kegyes jellegű: Jézus győztesen vonul be Jeruzsálembe és ugyanakkor kezdődik a nagyhét. Textusunk is belesimul az egységbe: lelki-rokon a jeruzsálemi bevonulással, ami diadalmas út ugyan, de a Golgota felé visz, — itt még diadalmasan kenik meg, de a halálra készítik fel!

Jézussal szemben nem lehet eltitkolni többé a lelki magatartást. Vele — vagy ellene! Ő a próbakő: hitre, vagy hitetlenségre! Ki kell derülnie: milyen szemmel nézzük őt. Mária, vagy Júdás szemével? Mit látnak rajta és benne a Máriák, és mit a Júdások?

Szombathelyi munkaközösség.

Nagypéntek

Szószerzői ige: Lk. 23, 39—46.

Oltári ige: II. Kor. 5. 14—21.

AZ ALAPIGE MAGYARÁZATA. A *textus három része: 39—43. vers (a két lator), 44—45. vers (a jelek), 46. vers (a halál).*

39. v.: A görög szövegben: „Nemde te vagy a Krisztus? Szabadítsd meg...” Ime, ez a lator is nagyon jól tudta, hogy a Messiás: szabadító! 40—41. v.: Ítélet: itt emberek ítélete. Külsőre „ugyanazon ítélet”: kereszt-halál. De míg a latorok cselekedeteikhez (görög szöveg!) méltó, a Krisztusé *nem* az ő cselekedeteinek ítélete! „Cselekedeteinknek méltó büntetését...”: a második lator teljes büntudata és bűnbánata! 42. vers: „...eljössz a te országodban” helyett a kritikai szövegben „eis tén basileian sou” áll. 43. v.: „a paradicsomban”: v. ö. II. Kor. 12, 4 és Jel. 2, 7. — A húsvéti örömhír egy előrevetődő fénysugara, v. ö. Ezs. 53, 12! 44. v.: 6 óra, 9 óra: keleti időszámítás. — „eph' holén tén gén”: itt nem az egész földkerekség, hanem egy kisebb vidék, terület (v. ö. Mt. 2, 6 és 4, 15). 45. v.: „tou héliou eklipontos”: napfogyatkozás. — A kárpit a szentek szentje bejáratát fedte. Meghasadása, mint jel, a szentek szentje kitérülését, a bűnbocsánat kieszközlésének megtörténtét jelenti. Tehát *kegyelmi* jel (v. ö. Zsid. 10, 19). Fendt szerint: láthatóvá lesz, hogy Isten nem a szentek szentjében van, ahol a nép sejtette. Itt van a kereszt. — Mivel a kárpit meghasadása annak a külső jele, ami a kereszt-halálban végbement, a D-codex — Mt.- és Mk.-hoz hasonlóan — Krisztus halála pillanatával kapcsolja össze (ezért a 46. v. után teszi). 46. v.: Jézus utolsó szava, melyet egyedül Lk. közöl (v. ö. Mt. 27, 50 és Mk. 15, 37). Igazi mélységét Mk. 15, 34-nek — az Istentől való elhagyottság, a kárhozát elszenvédeése kínjának — hátterén nyeri el.

AZ ALAPIGE MAGVA. *Jézus halála egyedülálló, szabadító, váltság-szerző halál; e világnak gúny és szidalom tárgya, de a bűnbánó, hívő bűnösnek élet és üdvösség.*

AZ ALAPIGE MONDANIVALÓJA. Három kereszt áll a Golgotán. A középső keresztfa látszólag nem válik ki közülük. Gyalázat, vér és kínos halál fája, mint a másik kettő. De a halál rajta mégis egyedülálló halál. „Atyám, a te kezeidbe...”: a *Fű*, Isten Fia hal meg ezen a fán. Ami itt végbemegy, felülről indult el és csak felülről nyeri el értelmét. Mi történt ezen a középső fán? Jelek mutatják. A nap elsötétedése *ítélet* jele. A mindenség Urát feszítették a gyalázat fájára. Isten ítéletének és haragjának a sötétsége borul az istengyilkosokra. De az ítélet mellett ott a *kegyelem* jele is: a meghasadt kárpit. Megnyílt az út a szentek szentjébe. Végbement a nagy engesztelő áldozat, a Főpap halála a népért.

A másik két keresztén ott a világ. Azok, akik szerint hiábavalóság s azok, akiknek élet a kereszt. Az első lator testi szabadulást, e világi megváltást vár. Mert nem kapja meg, gúny és szidalom fakad az ajkán. Közben ráborul az ítélet sötétsége. *E világ* a nagypénteki kereszt alatt! — A másik lator teljes bűnbánattal, alázattal és teljes hittel tekint Krisztusra („mikor eljössz a te országodba”). A kínok közt gyötrődő Úrnak az utolsó pillanatokban is gondja van reá. Ami ott a tömeg számára észrevétlenül végbement, nagypéntek nagy csodája: egy *bűnös* a legnyomorultabbak közül a halál fáján bűnbocsánatot és örök életet talált. Elsejeként minden bűnbánó és hívő bűnösnek, akiknek a gyalázat fáján jelent meg az élet.

A középső kereszt *ma újra ott áll* a világ előtt. Csodálatos, mentő faként, élet és üdvösség fajaként összetört, méltatlan bűnösök számára. Azok számára, akik semmit sem vihetnek Krisztus elé, csak bűneiket, mint az a gyilkos lator. *Sola gratia!* — De hányan vannak, akik a másik latorhoz hasonló értetlenséggel állnak a nagypénteki keresztfa előtt! E világi szabadulást várnak. Gyűlöletes előttük a *halálon* át életre vezető kereszt. Esetleg idejétmult történelmi emlék. Vagy egy nap dolga, egyszer egy évben. — Nekik szólnak a világban láthatatlanul felállított keresztet *ma is kísérő jelek*. Isten haragjának nyilvánvaló jelei a krisztustalan világban. A bűn, szenvedés, nyomorúság és halál sötétsége e világ fölött. És ugyanakkor a keresztfa alatt megújult életek csodálatos jelei is. Van-e nagyobb csoda, mint amikor egy bűnös új életet kezd? Körülöttünk és szerte a világban szüntelenül ismétlődik ez a csoda: a nagypénteki keresztfa alatt az ő véréből nekünk kinyílt bűnbocsánat és az élet.

Pécsi munkaközösség.

Husvétvasárnap

Szószei iige: Máté 28, 1—10.

Oltári iige: I. Kor. 15, 12—20.

AZ ALAPIGE MAGYARÁZATA. A két Máriának Jézushoz való „sírón túlmenő” ragaszkodása ma is szokásos módon nyilatkozott meg. A temetés után a sírnál maradnak (27, 61), s mihelyt a szombatnapi mozgáskorlátozás után lehetséges, kora hajnalban újra a sírhoz mennek (1. v.). A feltámadásra nem gondolnak: a Megfeszítettet keresik (5. v.). Nem is a feltámadást látják, — ezt nem látta senki, — hanem azt, hogy az Úr angyala a sirt felnyitja (2. v.). A gondosan lepecsételt és őrzött sír már üres, mikor azt az angyal kinyitja (6. v.). A feltámadott Úr

mozgását a lezárt sír nyilván éppúgy nem korlátozta, mint később a bezárt ajtó (Ján. 20, 19. 25.). Az angyali jelenés leírása megsejteti, hogy az, amit az asszonyok láttak, az érzékelés határait meghaladta („külső megjelenése olyan volt, mint a villám”: 3. v.). A megszokott kereteket áttörő isteni kinyilatkoztatás halálos félelmet kelt (4. v. Ezs. 6, 5. és az Ószöv.-ben gyakran), de éppen ezért az *evangéliumi* kinyilatkoztatás mindig ezzel kezdődik: „Ne féljete!” (5. és 10. v., a karácsonyi evangéliumban is!). Az 5. versben a „ti” szócskán hangsúly van. *Annak* nem kell félnie, aki húsvét hajnalán is a Megfeszítettet keresi, vagyis nem hiba az, ha valaki az isteni kinyilatkoztatás tényeit lépésről-lépésre végigjárja, mert az: a) meglátja az üres sirt, vagyis meglátja, hogy Isten munkája nem végződik a keresztnél, b) meghallja a feltámadás örömmüzenetét is, és c) a feltámadott Úr tanujává lesz („Mondjátok meg, stb.” 5. 10. v.). A sírtól távozók ellentétes lelki állapota: félelem és nagy öröm, — jele annak, hogy több mint emberi élményük volt (8. v.) Az élő Jézus váratlanul az asszonyok elé lép. Miután az asszonyok hallották a Feltámadott szájából a megszokott köszöntést („Üdvözöllek titeket!” 9. v.), és megragadták az Ő lábait, már bizonyosak arról, hogy a Megfeszített él, és alkalmasak arra, hogy a megismételt üzenetet továbbadják (9., 10. v.). — Az evangélista tartózkodóan beszéli el Isten csodájának tényeit. De nem az oknyomozó történetíró hidegségével és okoskodásával, hanem a hit hűségével mondja el a látottakat és hallottakat. Meg sem kísérli megmagyarázni azt, ami minden értelmet meghalad. Sem többet, sem kevesebbet nem mond, mint aminek tanui voltak, és mint ami a hithez szükséges.

AZ ALAPIGE MAGVA. *Krisztus feltámadott és él: ez bizonyosan igaz! Akik a feltámadásra nem is gondolva a Megfeszítettet keresték, azok lettek a feltámadott és élő Krisztus első tanúi.*

AZ ALAPIGE MAI MONDANIVALÓJA. *Krisztus feltámadott és él: ez a húsvéti ígéhirdetés veleje.* Feladatunk nem a természet tavaszi kibredésével való hangulatkeltés, sem a megmagyarázhatatlan megmagyarázása, hanem hirdetése annak a ténynek, hogy Krisztus él. E közben világossá kell válnia annak, hogy az élő Krisztusban való hit nélküli „keresztyének” a világ legnyomórúságosabb emberpéldányai, és meg kell láttatnunk azt is, hogy Krisztus feltámadása az az archimedeszi pont, amelyből kiindulva a világot sarkaiból lehet kifordítani. (Oltári igel!).

Krisztus feltámadott és él: *ezt hirdetjük a halál árnyékában élő világnak.* A két világháborút átélt mai ember sokszor volt kénytelen szembenézni a halál borzalmaival, de ugyanakkor elveszítette kapcsolatát az örökkévalósággal és minden törekvésének végső céljává az lett, hogy a bölcső és koporsó határai közé eső életet széppé, kényelmessé és élvezetessé tegye. Belső világa összeomlik, ha ez nem sikerül. Még a „keresztyének” nagy tömegei is úgy élnek, úgy néznek szembe a halállal, és úgy kísérik halottaikat „örök” pihenőhelyükre, mintha a feltámadásról sohasem hallottak volna, s mintha Krisztus nem élne. A „non omnis moriar”, mint tiltakozás az elmulás ellen és mint vágyálom mélyen benne él a szívükben, de az élő Krisztusban és az örök életben való hit bizonyosságát nem éri el. Sok „keresztyén” ünneplése végetér nagypénteknél.

Krisztus feltámadott és él: *ezt hirdetjük hitből hitbe.* Az élő Krisztusban osztatlan örömet és nem vigasztal mindenkit. A feltámadás ténye fátélet jelent az Istentől elfordult és csak a világot igenlő ember szá-

mára s ezért benne félelmet kelt. Ez a félelem a feltámadás tagadásának végső oka. Struccpolitika. De annak nem kell félnie, aki hiszi, hogy az a Krisztus támadt fel, aki bűneinkért megfeszítettet. Ezért a húsvéti hír csak a nagypéntekivel szoros kapcsolatban válik örömhírré.

Krisztus feltámadott és él: *ezt hirdetjük hitből hitbe*. Az élő Kristus első tanúi nem gondoltak a feltámadásra, hozzánk hasonló emberek voltak, semmivel sem hiszékenyebbek mint mi, és mégis a feltámadás tanúivá lettek, mert a Feltámadott azzá tette őket. Meg kell éreznie híveinknek, hogy mi sem azért vagyunk az élő Krisztus tanúi, mert hiszékenyek vagyunk, vagy mert hosszas tanulmányozás és elmélkedés után rájöttünk arra, hogy a feltámadás mégiscsak hihető, hanem azért szólunk, mert az élő Krisztus minket is hatalmába kerített. Az *ilyen* hitből jövő igehirdetés ma is húsvéti hitet ébreszt.

Sopron és környéke lelkeszi munkaközössége.

Húsvéthétfe

Szószeiki ige: Ján. 20, 11—18.

Oltári ige: I. Kor. 15, 54—58.

AZ ALAPIGE MAGYARÁZATA. A *helyzet*: Mária Magdolna hírről vitte Péternek és Jánosnak, hogy Jézus sírjáról elvitetett a kő. Amikor ezek a sírhoz sietnek, követi őket, majd visszatérésük után továbbra is ottmarad. Ő az a Magdala városából való Mária, akiből Jézus hét ördögöt űzött ki és aki ezért hálából más asszonyokkal együtt vagyónából szolgált Jézusnak (Lk. 8, 2—3). Húsvét reggelén Márk evangéliuma szerint Máriával, Jakab anyjával, és Saloméval indul Jézus holttestének megkenésére. Márk közlését (16, 1—8) egészíti ki János.

A történet *középpontjában* nem Mária Magdolna áll, hanem a feltámadt Jézus! (Tehát róla és nem Mária Magdalénéről kell szólnia az igehirdetésnek!)

Exegetikai megjegyzésekre a 16. és 17. vers ad alkalmat. A „Rab-búni” — „Mesterem!” felkiáltásban az a személyes húsvéti hit jut kifejezésre, amely az egész keresztyénségre jellemző. Mária Magdolna akkor ismeri meg a feltámadt Jézust, amikor ez megszólítja. Ugyanarról a folyamatról van itt szó, mint Ján. 10, 14-ben, vagy akár Ezs. 43, 1-ben. — „Mé mú haptú” jelentése nem kizárólag a magyar „Ne illes engem!” A „haptó” ige jelentése alapján így is szólhatna a fordítás: „Ne tarts vissza engem!” Jelentése akkor ez volna: A földi kapcsolatok nem folytathatók, a közösség Jézussal ezután más formát ölt és más (mélyebb) tartalmat nyer. Erre az új közösségre utal, hogy Jézus „atyja-fiainak” — testvéreinek (adelphous) mondja tanítványait. Az alkalmazásnál ügyelni kell, hogy ennek a szónak a használata ne érintse Jézus Úr-voltát!

AZ ALAPIGE MAGVA. A feltámadt Úr örökre közösséget szerez sajátmagával és az Atyával.

AZ ALAPIGE MAI MONDANIVALÓJA. Az angyalok jelenléte az üres sírnál jelzi, hogy ez a sír Isten cselekvésének, *kinyilatkoztatásának színhelye*. Mi ennek a kinyilatkoztatásnak a tartalma?

1. Jézus feltámasztásával Isten azonosítja Magát a Fiú művével (v. ö. II. Kor. 5, 19). Ennek következménye: *Az ember olyan bensőséges közösségbe jut Istennel, mint amilyen Jézus és Isten között fennáll* („az

én Atyám... a ti Atyátok; az én Istenem... a ti Istenetek"). A feltámadt Krisztus által jut az ember ebbe a közösségbe! Az az ember, aki hite által Vele „testvéri” viszonyba kerül.

2. A gyermeki viszony Istennel valóság már a földi életben, de teljessé a feltámadáskor válik. Jézus „testvérei” osztoznak sorsában: Ő első zsengeje azoknak, akik elaludtak (I. Kor. 15, 20). Tehát nem úgy áll a dolog, hogy a halál az ember, ill. lelke halhatatlansága révén egyformán mindenki számára megváltást, mennyországot jelent! Akik Vele meghaltak, azok támadnak fel Vele együtt (Róm. 6). Akkor válik teljessé, minden elképzelést felülmúlóan bensőségesse a közösség a Megváltóval is („Ne illess... 17. v.).

3. Maga az Úr akarja, hogy ez a húsvéti üzenet hirdettessék (17. v.). Minden az üzenet elfogadásán fordul meg, azon, hogy húsvéti hit-e valakinek hite. Hogy ennek milyen nehézségeivel küzd az ember, ezt mutatja Mária Magdolna magatartása is: az angyalok jelenlétére sem eszmél fel, nekik is csak a halott Jézus elvesztéséről panaszkodik; Jézust magát sem ismeri fel. Jézus maga nyitja csak meg szemét azáltal, hogy nevének szólítja! — Mindenki bízhatik benne, hogy Jézus őt is „névén szólítja”, Magát vele megismerteti egészen személyes módon.

4. Mindez az élőknek szól a maguk számára. De legyen biztatás halottjaikkal kapcsolatban is. A gyász ne homályosítsa el szemüket, mint Mária Magdolnáét. Helyette a remény töltse el szívüket: „Elnyeletett a halál diadalra” (I. Kor. 15, 54).

5. Az elmondottak következménye: a diadalmas élet. (Óltári ige: I. Kor. 15, 58.)

Sopron professzora munkaközössége.

Quasimodogeniti vasárnap

Szószeiki ige: János 21, 15—19.

Óltári ige: I. Pét. 1, 3—9.

AZ ALAPIGE MAGYARÁZATA. Figyelmet érdemel a szövegben az „agapaó” és a „filóó” igék változtatott használata. Az „agapaó” jelenti a magasabbrendű, isteni eredetű, önfeláldozó egészen mély szeretetet, míg a „filóó” a személyes vonzódás, ragaszkodás, valakihez bizalommal való odahúzódás értelmében áll. Jézus az „agapaó” igével Péter önfeláldozó, igazi, teljes szeretete után kérdez, míg a Sátán rostáján áthullott Péter nagyon óvatosan mind a háromszor csak „filóó” igével felel. — 15. v. „tutón”: ezeknél t. i. a többi tanítványnál, akik nem zuhantak olyan mélyre a megkísértés éjszakáján, mint Péter. — 16. v. „poimaine”: pásztorold! (A pásztor részéről a nyáj teljes gondjának a felvállalása.) — „Arnia” és „probatia” együtt jelenti az egész nyájat, a gyenge, járnivaló alig tudó juhocskákat és a minden hájjal megkent, tapasztalt öreg bárányokat együttvéve. — Jézus háromszori kérdezése éles emlékeztető a háromszoros tagadásra. — 18. v. Jézus szavai világosan utalnak Péter bekövetkező mártírhalálára, (kiterjesztett kéz, másoktól való felövezés, kényszerű vitetés — világos utalások a kereszthalálra).

AZ ALAPIGE MAGVA. Jézus iránti kipróbált szeretet teszi alkalmassá Pétert újra, az egyházban való szolgálatra és a kereszt felvállalására.

AZ ALAPIGE MAI MONDANIVALÓJA. Krisztust sohasem a „jó fiúk” szerették a legjobban, hanem a nagyon mélyre zuhant és elveszett-

ségük teljes tudatára rádöbrent emberek (Lk. 7, 42—43). Péter azon az éjszakán nagyon mélyre zuhant. A többi tanítványnál is mélyebbre. A bűnbánat keserű könnyei után Jézus megbocsátotta neki a tagadás szörnyű bűnét. — *Az igazi keresztyén szeretetnek mindig Jézus bocsánatából kell táplálkoznia.* Ezért van gyülekezetünkben annyi hidegszívű, szeretet nélkül tengődő ember, s ezért járunk mi magunk is sokszor kihűlt, fagyos, érzéketlen szívvel, mert nem fogadjuk el gyermeki hittel bűneink bocsánatát Jézustól. Péter elfogadta és ezért izzott a szívében valami nagy ragaszkodás Jézus iránt. *Jézus próbára teszi Péter vonzalmát, amint ma is sokszor próbálja meg kemény próbák tüzeiben övéi szeretetének valóságát.* Péter nyugodtan felel háromszoros igennel Jézus kérdéseire, mert tudja, érzi, hogy szereti Jézust. Mégsem az ő érzése a döntő, nem is az, hogy az emberek látják-e a szeretetét. *A döntő az, hogy Jézus tudja, ismeri Péter nagy ragaszkodását.*

A Jézus iránti komoly szeretet mindenkit szolgálat vállalásra kötelez és hatalmaz fel. Pásztori szolgálatról van itt szó. Nem önmagunk legeltetése, a szeretet fényében való sütkékezés a dolgunk, hanem a mások, a többiek odaadó pásztorolása. Az igével táplálni a gyengéket, erősíteni a tántorgókat, felemelni az elbukottakat, utat mutatni a tévelygőknek — ez a dolgunk. Még akkor is ez, ha Jézus iránti szeretetünk nem érte el az általunk kívánt fokot. Még akkor is, ha teljesen alkalmatlanoknak látjuk is magunkat a szolgálatra. Gyülekezetünk olyan tagjai, akik „szeretik” Jézust, de nem szolgálnak, hallják meg a parancsot: Pásztorold az én nyájamat! Az aratnivaló ma is sok, a munkás kevés.

Jézus iránti igazi szeretet teszi képessé az embert énjének teljes feladására és szükség esetén Jézusért a martirium vállalására is. Nagyon megriadnánk, ha Jézus azt kívánná tőlünk, hogy életünk odaáldozásával bizonyítsuk meg Iránta való szeretetünket. Pedig az övének az élete felett egészen Ő rendelkezik. Ha valakitől a legnagyobb áldozatot kívánná, mint Pétertől, az sem tragédia lenne, hanem Isten dicsőítése! (19. v.)

Tatai munkaközösség

Kész prédikációk a Lelkipásztorban ?

A Lelkipásztor az elmúlt évben nem közölt kidolgozott prédikációkat a kijelölt igehirdetési alapigékről, csupán homiletikai előkészítést nyújtott.

Az elmúlt év őszén a dunántúli egyházkerület Lelkészegyesületének közgyűlésén meglepően sok felszólalásban szinte elemi erővel jelentkezett az igény teljes zövegű vasárnapi prédikációk olvashatására a Lelkipásztorban.

A felhozott érvek közül egyet magam is teljes mértékben megérték: a magános lelkésztestvérek szeretnék látni, hogyan prédikálnak ma mások, hogy tanulhassanak belőle. A többi érv közül még legnyomósabbnak az látszik, hogy a lévita-tanítók rászorulnak kész prédikációkra. Ez az érv is sokat veszít azonban súlyából, ha meggondoljuk, hogy minden vasárnapra közölt, teljes hosszúságú prédikációk esetén a Lelkipásztorban a püspöki körlevélen és a prédikációkon kívül alig maradna hely. Nem tudom, hogy az olvasóink 90 %-a a legfeljebb csupán 10 %-ot jelentő lévita-tanítók érdekét ilyen nagy mértékben előnyben kívánná-e részesíteni, — annál is inkább, mert a lévita-tanítók kezébe tulajdonképpen posztillás-könyv való, ami máris van és készül is új. Arra meg nem is merek gondolni, hogy a magyar evangélikus lelkészi kar nagy többségé-

nek nem lenne több szolgálati szak-igénye, mint egyházkormányzati rendelkezések és vasárnapi prédikációs anyag.

Az elhangzottakra akkor válaszolva, elmondottam régi tervemet: már elhangzott prédikációkat kellene olykor-olykor közölni a Lelkipásztorban a fentebb helyeslőleg említett szempont érdekében. Annak nem lenne fróasztal-íze s minden mellékszempont kikapcsolásával árva szolgáltatások így valóban hallgatói lehetnének mások gyülekezeti igehirdetésének. A felszólamlók ismételt kérésére — kicsit elvi meggyőződésem ellenére — mégis vállaltam, hogy igyekszem időnként, lehetőleg havonként, egy-egy kész prédikációt is közölni. Ezt a januári számunkban meg is kezdtük.

A Lelkipásztor olvasóinak testvéri körében most el kell mondanom három esetet:

1. Az egyik egy levélrészlet. Január közepén kaptam a következő sorokat: „...A magam részéről nagyon helytelennek tartanám csupa kész igehirdetés közlését. A havi egy beszéd közlését is csak úgy tartom jónak, ha olyan igehirdetést közölnek, amit már elmondtunk. Most például a következő vasárnapi textus van feldolgozva. Nem merem megnézni, nehogy Dedinszky gondolatai nagyon befolyásoljanak. A prédikációnak úgy kell kiszakadni belőlünk. És ha a közölt beszéd csak azért van, hogy megnézzük egymás módszerét, akkor ne hozzátok kísértésbe az embert olyan beszéd közlésével, amelynek elmondása még előttünk áll. Módszert lehet tanulmányozni régebbi textusú prédikáción is. Vagy ezzel a más típusú papoknak akartál kedvezni, hogy csak 3 prédikációt kelljen írniuk havonta?...” — Azt válaszoltam a levélírónak: A kész prédikációk kérdését pontosan úgy gondolom, mint ő, de a Lelkipásztor másirányú tartalmának érdekében a kész prédikációkhoz nagyon ragaszkodó lelkésztestvérek iránt való szeretetből közlöm a havi egy igehirdetést.

2. Egészen véletlenül tudomásomra jutott, még február elején, hogy a januári közölt prédikációkat meglehetősen mondat-szerinti hűséggel elmondotta egy-egy lelkésztestvér. Bizonyára több helyen is előfordulhatott ez, mint ahonnan esetlegesen a hírt hallottam. — Őszintén sajnálom, hogy a Lelkipásztor kísértéssé vált az igével való személyes tusakodás megtakarítására és az igehirdető szolgálatban való hűtlenségre.

3. Február közepén említette egyik fiatal lelkész, hogy a közölt kész prédikációk „használatlanok”, nincs bennük elég illusztráció, és hogy miért nem tudom megérteni én a szegény falusi lelkészeket, akiknek újra meg újra készülniök kell a vasárnapi prédikációra. Jó, érdekes, elmondható prédikációkat közöljek — fejezte be.

Mindezek alapján, felelősségem tudatában, előre elkészített prédikációk közlését meg kellett szakítanom. Ha vannak, akik behunytt szemmel lapozzák át, — ha vannak, akik túlságosan is alaposan felhasználják, — ha vannak, akik úgyszólván elégedetlenek a kész prédikációkkal, — akkor igazán nincs értelme, még szeretetből sem.

Még csak egy kérés. Szeretnénk végre is tisztán látni, hogy mi ebben a kérdésben a magyar evangélikus lelkészi karunk komoly közvéleménye. Örülnék, ha minél több lelkésztestvértől megkaphatnám állásfoglalását a kész prédikációk közlése dolgában, egy mondatban, egy levelezőlapon. A kérdésről hosszabb cikkezést kár lenne kezdenünk, de kinek-kinek „igen” vagy „nem” véleményét lapunk szolgálata érdekében szeretettel kérem.

Hiszem, hogy lelkészi közvéleményünk méltó lesz az igehirdetésünk megújulásáért vívott sok-sok egyéni és közös túsához!

Szerkesztő.

Homiletikai példa

A most következő prédikáció elhangzott igehirdetés. Arra nem használható, hogy bárki majd gyülekezetétől való búcsúzáskor felhaználhassa, de arra jó, hogy megtanuljuk: a személyes természetű gyülekezeti igehirdetési alkalmakkor is milyen áldás belekapaszkodni a perikóparendszerbe, akkor is az ígéről beszélni és mégis a személyes alkalmat is szóhoz engedni, az ige mondanivalójába beágyazva. Ugyanakkor azt is láthatjuk, mit prédikáltak egyik városi gyülekezetünkben arról az ígéről, amelyet mi is próbáltunk megszólaltatni a szószékünkön.

Búcsu-prédikáció

Elhangzott 1948. január 25-én hetvened vasárnapján Győrött a kirendelt szószéki ígéről: Lukács 10, 38—42.

Keresztyén Gyülekezet! Kedves Testvérem!

Egy zörgő kulcs-csomó és lázas sürgés-forgás: ez Márta. Alacsony zsálmoly és szótlan áhítat: ez Mária. Csupa tevékenység az egyik, csupa elmélyedés a másik. Eszünkben sines, hogy megszóljuk Mártát, hiszen ezt az asszonyt a szeretet mozgatja. Az utas Jézust házába fogadja. — Hiszen ezt az asszonyt a szorongalom mozgatja: foglalatós volt a szüntelen való szolgálatban. Príma háziasszony: ezerfelé tépi magát. Szeme, keze mindenütt ott van. — Ezt az asszonyt a szolgálat mozgatja. Hiszen minden gondoskodásának a nagy vendég, Jézus Krisztus a tárgya. Es hugát is, Máriát azért rója meg, hogy nem segít Jézusnak szolgálni.

Mária, mint kicsiny gyermek a nagy professor előtt, ül mélyen Krisztus lábainál. Márta azért rója meg, hogy „magamra hagyott a szolgálatban.” Azt jelenti ez, hogy máskor, egyéb alkalommal, Mária sem téllenkedett, megfogta ő is a dolog végét. De most, mikor itt van Jézus, akkor félretesz mindent. Úgy érzi, hogy ennél a nagy alkalomnál egy a teendő; hallgatni Jézust.

Nemcsoda, hogyha ez a két különböző típus: Márta és Mária szembe kerül egymással. Márta Krisztus színe előtt vádolja be Máriát. Azóta is szüntelenül tart a Márta-Mária vitája. Legtöbbször győz Márta. Meg kell állapítanunk, hogy ma a Márta stílusa van felül. Meglódult rohanásban fohol ez az egész világ. Zakatoló masinák lettek az emberek s hely sines, idő sines az elmélyedésre. A dolgozó ma különöb nevezet, mint a szent még akkor is, ha a dolgozó nem is dolgozó, a szent pedig csakugyan szent. Elfelejtjük, hogy minden dolognak, minden munkának gyökere a szellemi és lelki-világból táplálkozik. Előbb-utóbb vérszesen kitűnik minden olyan tevékenységnek gyökértelensége és gyümölcstelensége, amelyik nem az elmélyedésből táplálkozik. Ha a Máriák alól kirántjuk a Jézusra való hallgatás zsámolyát, előbb-utóbb megáll a Márták főzőkanála. A francia forradalomban, mikor az embereket arra kényszerítették, hogy vasárnap is dolgozzanak, az lett a vége, hogy kezdtek hétköznap sem dolgozni.

Minket azonban ez a kérdés nem annyira világi vonalon, hanem egyházi vonatkozásban érdekel. Ez az ige mérlegre helyezi igen komolyan egész gyakorlati egyház-szemléletünket. Valljuk be, hogy az egyházi életben is Márta a közkeletű ideál. Nagyüzemszerű egyházi gépezetünk sokkal inkább mutatja a Márta sürgését-forgását, mint a Mária elesenedését és igehallgatását. Könnyű ezt meglátni néhány egyszerű példán. Ha teszsem azt halljuk, hogy ebben vagy abban a gyülekezetben eleven egyházi élet folyik, vajjon mire

gondolunk? Olyan gyülekezetre gondolunk, ahol sok az imádkozó? sokan, sokszor vesznek bűnbocsánatot az Urvacsorában? sokan térnek meg bűneikből? Nem annyira ilyen gyülekezet jut eszünkbe az eleven egyházi életre gondolásnál, hanem olyan, ahol jól befolyik az egyházi adó, szép az adakozás, nagyon sok az egyháztársadalmi egyesületi mozgolódás és gyakran tartanak vallásos-estet. — Ha azt halljuk, hogy jó evangélikus, jó keresztyén, — vajjon milyen ember arcképe áll elénk? Olyan emberé, akinek neve be van írva az élet könyvébe, aki Jézust elfogadta bűnei megváltójának és ezzel általmat a halálból az életbe? Nem annyira ilyen ember jut eszünkbe, hanem olyan ember, aki jól betölti, megleszi a keresztyén ember életének, kötelességeinek a Márta szerű dolgait. — S végül, mikor egy gyülekezet lelkipásztor választ, a sokféle szempont között, hogy az illető jó szónok legyen, nagy hanggal a nyelve alatt, sokat tudjon, reprezentálni képes legyen, szervező erő legyen és a többi ilyen külső szempont mellett kíváncsi-e a lelkészválasztó gyülekezet a legfőbb szempontra, hogy vajjon a lelkipásztor mennyi időt szokott tölteni Krisztus lábainál odahallgató csendességben?

Egy bizonyos: hogy Krisztus Urunk a Márta-Mária típus vitájában határozatlan Mária mellé állt és pedig nem is csak közvetítő és áthidaló értelemben, mint ahogy mi szoktuk legtöbbször ezt az igét megoldani, hogy próbáljuk összegyűrní a két típust: igen, fontos a Mária dolga, de azért éppen olyan fontos a Mártáé is. Jézus Krisztus itt egészen egyoldaluan áll oda Mária mellé. Márta, te ezerfelé téped, szaggatod magad, de a szükséges, amikor itt vagyok, csak egy: a jó részt Mária választotta. Ezt az a Jézus mondja, akit ugyancsak nem lehet megvádolni azzal, hogy az élet gyakorlati teendőit lenézte. Az a Jézus mondja ezt, aki pont az előző történetben éppen a semmittevéséért rója meg a levitát és a papot, aki elkerülte a jerikói úton kirabolt embert és a samaritánust dicséri meg azért, mert felvette annak gondját.

Mit jelent ez? Amikor és ahol Jézus Krisztus megjelenik, ott minden tevékenységnél fontosabbnak tartja az Ő hallgatását. Ezért mindent el kell hagyni. Légy nyugodt, Mária — ha csakugyan jó volt a hallgatása — majd felkel, majd megragadja a szolgálat üstökét és be fogja hozni. Az ünnepnapot megszenteljed akkor is, ha minden van a szénád és a legfontosabb teendőidhez se a templomtól spórolod el az időt.

Jézus Krisztus még a neki való szolgálatnál is fontosabbnak tartja az Ő igéjének hallgatását. Amikor az Ő látogatásának és jelenlétének a drága ideje és alkalmá itt van, akkor nem a sürgés-forgás a mi dolgunk, hanem a csendes hallgatás. Gyakorlatilag: akármilyen fontos pl. a templomépités, sokkal fontosabb a templom kincse, az Ige és a Szentség. És vegyük tudomásul, hogy az anyaszentegyház nem sürgő-forgó embereknek a helye, hanem a Krisztus lábaihoz kuporodó, Igét hallgató embereknek a helye. Egyházi egyesületek zaklatott elnökei és emberei ne feledjék: az az igazi szolgálat, krisztusi szolgálat, mikor hallgatjátok az Ő Igéjét.

Mindez pedig azért van, mert Jézus Krisztus nem azért jött, hogy Neki szolgáljanak, hanem, hogy Ő szolgáljon nekünk. Nem az a lényeges, amit én teszek érte: az a döntő, amit Ő tesz értem. Egész keresztyénségünk azon romlik, hogy sokkal többet beszélünk róla, mint amennyit engedjük, hogy Ő szóljon nekünk. Sokkal többet akarunk tenni érte mi, áhítólagos szolgálat örve alatt, mint amennyit engedjük, hogy Ő tegyen értünk. Pedig Jézus Krisztus nem télen bálvány, aki keleti kényúrként gubbasztó helyzetben várja a hódolatot, hogy eléje járuljunk. Ő az Isten Fia, az Úrnak szenvedő szolgálója, megöletett Bárány, aki jött az elveszettek keresésére, aki megmossa a bűnösök lábát és aki szolgálni akar nekem, s az én iránta való szolgálalom mértékét és értékét az szabja meg, hogy mennyit engedek Őneki szolgálni nekem.

Hetvened vasárnapja, böjtelő. Lassan feltetszik ismét a gólgotai kereszt. Testvérem! Krisztus azért jött, hogy azon a keresztben érted meghaljon és

halálával megváltson. Annyit ér az én szolgálatom, amennyire engedem, hogy Krisztus a keresztén szent vérével engem megváltson.

És most kedves győri gyülekezet, amikor az Isten elszólító akaratából bűcsúszom tőled, úgy érzem, *ha van bocsánatot kérni valóm* — aminthogy van — nem annyira azért kell bocsánatot kérnem tőled, hogy nem alkotottam többet közötted, hogy a győrujfalui templomot nem tudtuk elkezdni és az új templom nem tudott befejeződni, hanem azért kell bocsánatot kérnem, hogy nem töltöttem több időt a Mária zsámolyán ülve a Krisztus lábainál. Mert ha ott több időt töltöttem volna, akkor biztosan a külső alkotó munka terén is több lett volna az eredmény.

És *hogya bűcsúszásomkor van kérni valóm*, — aminthogy van — nem kérhetek tőled mást győri gyülekezet, minthogy imádkozz értem, hogy ezentúl több időt tudjak tölteni Krisztus lábainál egy meglódlult, felkavarodott, rohanó, robotos, egyoldalúan Márta-világban.

És *hogya van kívánnivalóm a számodra*, — aminthogy van kívánnivalóm, győri gyülekezet, azt kívánom neked, áldjon meg az Isten léged olyan lelkipásztorokkal és olyan hívekkel, akik sok időt töltenek a Mária zsámolyán Krisztus lábainál, ígével tölekezve. Mert tetszett az Istennek, hogy az egyházat ne a sürgő-forgó Mártákkal, hanem a csendes Máriákkal éltesse. És ha ez az Ó felséges végzése, akkor az ember azt vegye alázatosan és engedelmesen tudomásul. Tartsák ehhez magukat hívek is, papok is. Ámen.

Szabó József.

† Chugyik Pál

a felsőpestmegyei egyházmegye lelkészi karának nestora, aszódi lelkész, nyugalmazott főesperes, hazatért. Chugyik Pál Aszódon született 1877-ben, Gimnázium felső osztályát Szarvason, teológiai tanulmányait Pozsonyban végezte. 1901-től segédlelkész, 1905-től rendes lelkész Aszódon. 1935-től működött esperesként nyugalombavonulásáig, az 1939. év végéig. Mennyei Ura kegyelmes volt hozzá, észre sem vette a halált. „Nem tudom, mi történik velem...” — voltak utolsó szavai s már túl is volt a nehéz küszöbön. Eredeti tehetségekkel és megnyilvánulásokkal megáldott pap volt. Liszt Ferencnek emlékeztető művészeje, egyéni magatartása, külön előadásmódora és viselkedése, merész megnyilatkozásai, mindenkinek figyelmét reáirányították, gyakran szóbeszéd tárgyává tették s kétes népszerűséggel övezték alakját; nem egyszer kikényszerítették az emberekből a jelzőt: színész! — Bizonyos értelemben valóban az volt: álarcos ember. Az életnek mindig csak derűjét sugározta vissza, boriját némán elnyelte, absorbeálta, magába temette. Kötelességének érezte, hogy az embereket keresztényi optimizmusra, napfényes életszemléletre nevelje. Kicsi gyermekként szerették őt s bíztak benne, még vele egykorú, sőt nála idősebb hívei is. Mi, szolgatársai is, jóságos édesapát éreztünk benne, Pali Bátyánkban. Országoshírű „tréfacsinálóvá” nőtt, de őszinte és szeretetteljes volt a komolysága is. Vasárnaponként egy-egy javítósnövendékét ültette családi asztalához s legjobb emlékként azt őrizte, — ujságban is megírta s a rádióban is elmondotta, — amikor karácsony éjszakáján, belopódzott a javítóintézet büntetőzárkájában büntetését töltő növendékéhez s az álmából felriadt, bűnbánó, sírásra fakadt gyermeket, Krisztus nevében elhalmozta a szeretet ajándékaival. A növendék egész további életére áldásosan kiható karácsonyi cselekedetté nőtt ez. A melegszívű lelkiatya, a lelkes énekes, a szív nagy tréfacsinálója elnémult. Püspökünk mondotta felette a gyászbeszédet. Sírján hatalmas dombbá növekedett koszorúk hirdetik: érték veszett el benne!

Bogya Géza.

† Pétermann Ádám

A páhi lelkész-tanítói lakásba mély gyász költözött január 8-án, mikor a gyülekezet első lekipásztora Isten hívó szavára itthagya szeretett kis és nagy családját. Nem jött váratlanul az elválás, mert esztendőök óta állandó készülés és reménykedés előzte meg ezt az utolsó pillanatot. 1928-ban jelentkezett először a tüdővérzés, szeptember elején újabb tüdővérzést kapott és gyógykezelés céljából Budapestre ment. Innen kisebb javulás után december közepén jött haza nagy örömmel, hogy kis gyülekezetében újra hirdesse Isten igéjét. Isten azonban másként végzett feőle.

1899-ben Bonyhádon született és itt végezte elemi és középiskoláit. Teológiai tanulmányait a Budapestre menekült pozsonyi ev. teol. akadémián kezdte és fejezte be. Lelkészsé 1923-ban avatták. Segédlelkészként Hartán, Soltvadkerten, Kiskőrösön, Óbudán és Baján működött. 1928 december 16-án Páhin kettős frigyét kötött. Elsőt az akkor megalakult missziói gyülekezetével, a másodikat pedig hűséges hitvesével Hoffmann Vilmával, aki nemcsak papné, hanem tanítónő is lett mellette. Közös volt minden gondolatuk, gondjuk és munkájuk, amit Isten dicsőségére a páhi missziói gyülekezetben majdnem 20 esztendőn keresztül végezhettek.

Gyülekezetét, övét szerette és viszontszerették. Tartózkodó, látszólag hideg viselkedése mellett meleg, megbízható és hűséges szívet hordozott. Szerényen, csendben, hűséggel munkálkodott gyülekezetében.

Sikter András.

1848 és az egyház prófétai szolgálata

Mi az egyház prófétai szolgálata?

Az egyháznak az a feladata, hogy a nemzet lelkiismerete legyen, — talán ez a meghatározás a legközismertebb. A lelkiismeret nagyon is komplex és egyáltalában nem egyértelmű fogalmával azonban nem szeretnénk dolgozni. Ezért inkább kevésbé egyszerű és tetszetős, de talán valamivel félreérthetlenebb meghatározást keresünk.

Nyilván arról van szó, hogy Istennek konkrét és mostani üzenetét kell hirdetnünk a nemzet számára. De van-e Istennek ilyen: mostani és konkrét üzenete? Kétségkívül. Istennek ugyan csak egyféle üzenete van: törvény és evangélium, s ez minden időben ugyanaz. Aminthogy Isten üzenetének magva: Jézus Krisztus is tegnap és ma és mindörökké ugyanaz. Azonban: ez a változatlan üzenet a változó időben nem ugyanazt az arcát fordítja felénk. Isten igéje nem egyhangú, hanem végtelenül gazdag s időnként más és más mozzanataira esik a hangsúly. Pl. a tízparancsolatból is időnként más és más parancsolat válik „időszerűvé“, anélkül természetesen, hogy akár egy pillanatra is a többi élet veszítené. A teológiatörténet s az egész egyháztörténet is jól mutatja ezt; az egyes korszakoknak megvoltak a maguk problémái, a teológiai vita más-más ponton kulminált.

A kérdés már most az, hogy *az időszerű leckét ki adja fel: a kor-e vagy Isten?* Mert az egyháznak a kor semmiképpen sem

szabhat leckéket? Ezt ha egyébről nem, akkor a közelmúlt tanulásából megláthattuk; náci Németország teológiája azért mondott kevés kivétellel olyan szánalmas esődöt, mert a kor s a nép szavából igyekezett feladatait tudomásul venni. A leckét csak Isten adhatja fel, s ez lehet nagyon korszerűtlen, de mindig feltétlenül időszzerű: az, amire éppen akkor a nemzetnek szüksége van. Ezt meglátni: *hogy mi a lecke ma, az Isten leckéje, — ez a prófétai látás. S ezt a mai leckét jól tanítani, — ez a prófétai szolgálat.*

Még egy elvi kérdést kell tisztáznunk. Isten üzenete nem ismer különbséget *egyes és közösség* között. Mindkettőhöz egyképpen szól. A szentírás egyedülvaló módon emeli ki az ember méltóságát és jelentőségét — nagy öröm van a mennyben *egy* lélek megtérésén, — azonban semmiképpen sem témája „Isten és a lélek“. Hanem mindig Isten és a gyülekezet (v. ö. a beszélő én kérdése a zsoltárokban).

De hát vajjon van-e Istennek egyáltalában mondanivalója az „világi“ dolgokhoz? Van. Isten desinteresment-ja az ú. n. világi dolgokkal szemben csak látszólagos. Hiszen, ha valóságos volna, akkor az ige nem lett volna testté! Az igaz, hogy a politika, kultúra, közgazdaság nem közvetlen témája a szentírásnak. Akkor azonban, amikor Isten igéje igénybe veszi az embert és világát, igényének érvényét természetszerűleg kiterjeszti mindezekre is. Hogy az életet nem lehet világi és vallásos, testi és lelki szférára osztani és ezeket óvatosan elkülöníteni, azt nemcsak az ószövetség prófétáinak működése bizonyítja, hanem az újszövetség is. Az újszövetség alapvetően eszchatologikus beállítottsága nem jelenti a földi (ebben az időben való) élet semmibe vevését és eljelentéktelenítését, hanem csak egy bizonyos szemszöghől — *sub specie aeternitatis* — való szemléletét. Tanúsítják ezt olyan szakaszok, mint pl. az adógaras, az aeropagusi beszéd, s általában az első gyülekezet élete a római birodalomban. A Filemonhoz írt levélben Pál nem a rabszolgaság intézményéről értekezik, — ez igaz — azonban foglalkozik Onezimusszal, az emberrel — s ezzel közvetve felgöngyölti az elvi kérdést is. *Isten előtt mindig ketten állunk: én és a felebarátom, a másik ember.* Isten mindenesetre nem az államnak és az iskolának üzen, hanem nekem és a felebarátomnak — azonban és én a másik ember, mi vagyunk az állam, az iskola és a társadalom.

Mi volt 1848?

A magyar nemzet történetének egyik legmozgalmasabb és legnagyobb fejezete. Az Európaszerte átviharzó szabadságmozgalomokba belekapcsolódott a magyar nemzet is és megkísérelte felszabadulni a kétszázados habsburgi iga alól, megszerezni nemzeti függetlenségét, megszervezni alkotmányos kormányzatát az abszolutisztikus diktatúra helyett. A magyar társadalom megtette a kezdő lépéseket, hogy behozza a nyugati országoktól való elmaradottságát s érvényesítse a francia forradalom eszméit s általában beilleszkedjék az általános európai haladásba. Mindezt a törekvést *egy* generális fogalomba sűrítethetjük össze: *szabadságot* kívánt a nemzet, politikai, társadalmi, gazdasági és szellemi vonatkozásban egyaránt. S ennek a szabadságnak a biztosítása érdekében olyan egységgel

lépett fel — a Görgey—Kossuth és egyéb ellentétek ellenére — és olyan áldozatokat hozott, amire még nem volt példa történetünkben. Mert most nem voltak kurucok és labancok. Most csak kurucok voltak. És a nemzeti szabadságharc fehérrízzó kohójában magyarrá — nem, többé: szabad emberré! — olvadt osztrák és szerb, angol és tót, lengyel és német. Valóban a „szent világszabadság“ szele zúgott végig akkor a magyar földön.

Mi volt akkor az egyház prófétai feladata?

A szabadság a kor eszméje volt, de a leckét az Isten adta: hirdetni azt, hogy az igazi szabadság az igéből táplálkozik, hogy Isten az igazi szabadság forrása és őre, hogy az emberi méltóság és jog akkor nyugszik biztos alapon, ha az Isten igéjében gyökerezik. Teljesítette-e az egyház akkor ezt a feladatát? Ezt szeretnénk néhány korabeli egyházi megnyilatkozáson lemérni.

1848 március 26-án hangzik el Sopronban Kolbenheyer Mór ottani lelkész prédikációja — németül. Bőjt harmadik vasárnapjának perikópája alapján (Luk. 11, 14—28.) emlékezik meg a márciusi eseményekről. „Jóllehet állami ügyek szorosan véve nem tartoznak a szószékre“, mégis mivel nemcsak Krisztus láthatatlan egyházának vagyunk tagjai, hanem egy látható országnak is, szükséges, sőt kötelesség, hogy a lelkipásztor az idők eseményeiről is szóljon. A néma ördögös meggyógyítása Kolbenheyer szerint esodálatosan illik az eseményekre. A visszaadott beszélőképesség az ujravisszanyert szólás és sajtószabadságra emlékeztet. S a márciusi napok vívmányai a „keresztyénség szellemének“ köszönhetőek.

Kolbenheyer nyilvánvalóan teljesen korának gyermeke teológiailag. Az evolúció gondolatának bővületében él s lelkes derűlátással néz a jövőbe. Az ige csak mottóul szolgál gondolatainak kifejtésénél. És mégis: ha teológiája nem állhat is meg az ige mértéke alatt, ha az igének ilyen „alkalmazása“, ilyen erőszakítétel megengedhetetlen is, hiszen az exegézis: kifejtés és nem belemagyarázás. — Kolbenheyer jól prófétált. Felismerte a leckét: a szabadság volt a témája s azt is meglátta, hogy ezt a szabadságot csak Krisztus adhatja meg — mint a némának is a beszédet. S azt is jót látta, hogy a szabadság veleje a szó, a gondolat, a szellem szabadsága. Persze mindez korának teológiai fogalmaival, a teológiai liberalizmus vértetéiben mondja el. S ezt megértéssel kell tudomásul vennünk akkor is, ha úgy véljük, hogy nekünk más teológiai látás adatott s — hogy a mienk a helyes. Hiszen, mondja Barth (*Geschichte der protestantischen Theologie seit Schleiermacher*), a teológiai beszélgetésből nem a téves teológiát kell kizárni, még az eretneket sem, hanem az ateológikust, akiknek egyáltalában nincsenek szempontjai.

Egy kétségtelennek látszik: 1848 evangélikus egyháza benne élt az eseményekben s azokban szívvel-lelékkel résztvevett. — tehetsége, a neki adott látás mértéke szerint. Nincsen mellébeszélés, félreállítás, lapítás. Bizonyossága ennek Székács imája a Prot. Egyházi és Iskolai Lap március 19-i számában éppen úgy, mint Zay Károly egyetemes felüglyelő áprilisi szózata, mely kötelességeire s itt is első-

sorban testvéri egyetértésre szólítja fel az evangélikusokat. Júliusban a Prot. Egyházi és Iskolai Lap egyszerű szavakkal jelenti be megszűnését, jobb időkg. Az erőkre másutt van most szükség! „Az egyháznak is vannak igényei az álladalom s a társegyházak irányában“, most azonban a veszély órájában minden magánérdeket félre kell tenni — és az egyházpolitikai érdek is ilyen! — mert a haza veszélyben van s a haza mindenek előtt!

A szabadságharc korának kétségkívül egyik legjelentősebb egyházi megnyilatkozása *Haubner Máté püspök körlevele* egyházkerületének tanítóihoz és lelkészeihez (Győrött, 1848 december 3-án, ádvent 1. vasárnapján). Az osztrák kormány is ennek tekintette, azért értékelte 6 évi várfogsággal. Felszólítja az egyház munkásait, hogy evangéliumi keresztyén szellemüket azzal tüntessék ki, hogy a híveket a hon minél lelkesebb polgáraivá s a nemzeti igazságos ügy minél hatalmasabb védőivé teszik. Megállapítja a haza és az egyház érdekeinek azonosságát: a nemzeti szabadság biztosítja a vallásszabadságot is. Felveti a kérdést: mi a célja nemzeti kormány-nak? A társadalmi igazság és szabadság elérése. A jobbágyok emberi méltóságának helyreállítására. Megesillan a dunavölgyi gondolat is: oláh, rácz, horvát, illirtestvéreink (sic!) millióinak éppúgy ügye ez, mint a magyarságnak! „Minden embernek jogában kell állani, hogy emberré lehessen!“ „S íme támadott ellenség, ki az előbbi, embert embertelenítő zsarnokságot tovább is fönn akarja tartani...“, és ezért 12 millió ember felett folyik a fegyveres vita, ha tovább is barmoknak tekintessenek-e, vagy szabadjon emberekké lenniök“. Tehát „az emberi természet méltósága“ forog kockán. S ezt az emberi méltóságot Mt. 5, 48-ban gyökereztetni: legyenek tökéletesek, mint a mennyei Atyátok... A jobbágyfelszabadítás mellett a sajtó és szólásszabadságban látja 1848 lényegét; nem pusztá anyagi nyereség, hanem lelki szabadság! Ján. 8, 31-et idézi: „az igazság szabadokká tesz titeket“.

Már ennyi idézet is elég lenne annak megmutatására, hogy Haubner Máté körlevelében az evangélikus egyház prófétai szolgálatának talán legbeesesebb bizonyosságát bírjuk. S nemcsak jól prófétált, igazán hirdette Isten akkori üzenetét, hanem teológusnak is különb volt legtöbb kortársánál. Mondanivalóit az igébe igyekezett beágyazni s ez elég jól sikerült neki. Körlevelének további részében a szabadság megőrzésének módjául a szeretetet jelöli meg. S ha utóbb a szabadság, egyenlőség és testvériséget erkölcsi Szentháromságnak nevezi s a Megváltó által hirdetett nagy parancsolattal azonosítja, — ez persze megint a liberális teológia terminológiája és felfogása, amely az evangélium lényegét Jézus tanításában látta. Ez a teológia nem látott semmi különösebb nehézséget abban, hogy Isten és a hazát úgy állítsa egymás mellé, mint korrelatív nagyságokat. Haubner is korának gyermeke tehát teológiájában. Mégis azt kell mondani: a neki adott talentumokkal, neki adott hit és látás mértéke szerint jól sáfárcodott. A sáfároknak pedig ami megkívántatik, az a hűség...

Összefoglalunk: egyházunk 1848-ban általában meglátta prófétai feladatát és igyekezett azt erőihez mérten betölteni. Elvértve

fordultak elő olyan esetek, mint Szoboszlai Pap István református püspöké, aki 1849 április 26-án körlevélben közli a függetlenségi nyilatkozatot s alig öt hónappal később ünnepélyes istentiszteletet rendel el I. Ferenc József ő királyi felsége iránti egyházilag is nyilvánított jobbágyi hódolat megünneplésére... Az osztrák reakció nem ok nélkül látta ép a protestantizmusban a nemzeti ellenállás gerincét s igyekezett azt az elnyomatás éveiben — sikertelenül — megtörni. 1848 egyháza jól prófétált, nem azért mert azonosította magát a nemzet s a szabadság ügyével — ez tévedés is lehetett volna —, hanem mert meglátta, hogy akkor ez volt az Istentől feladott lecke. Más időkben az ellenkezője is lehetett volna, aminthogy lett is utóbb, például 1944-ben.

Barth írja fentebb idézett művében, hogy történelmet csak felelősséggel lehet művelni. Úgy, mint akik nem tétlen szemlélői a régmúlt eseményeknek, hanem azokban lélekben magunk is részt veszünk. Figyelünk minden hangra, azokra is, amelyek zavarnak és kellemetlenek. Ki tudja, talán épp ezekre van a legsürgősebb szükségünk. Talán épp Isten akar megszólítani: *Mutatio nomine de te fabula narratur!* „Más néven Rólad van szó!”

Az egyház prófétai szolgálata fölöttébb nehéz feladat. Ám szükséges és elvégzését másra nem bízhatjuk. Ma sem, Micsoda Istennek feladott leckéje ma, s hogyan lehet azt megoldani? El nem végezett előbbi feladataink ebben nagyon zavarnak, — aki az egyszeregyet nem tanulta meg, az nehezen tanul gyököt vonni! Sok gátlással és sok kísértéssel kell megküzdenuk. Egyedül Isten adhat világosságot. Figyelmesen kell hallgatnunk külföldi testvéreink hangjára is; az ökümené itt is lelki valóság. De az utat mégis nekünk kell megtalálni és — járni. Amint őseink is járták 1848-ban. A hit merészségében és a bűnbocsánat reménységében. Mi sem tehetünk másként.

Groó Gyula.

Gandhi

Bennünket is megrendített a hír, hogy fegyver által indult el a halál völgyébe az, aki fegyver nélkül harcolta meg és vitte győzelemre minden idők legnagyobb szabadságharcát. Mert mi is, akik az evangélium alapján állunk, elismerjük, hogy az volt, aminek India milliói elnevezték: „mahatma“, nagy lélek, a legnagyobbak egyike, akiknek a neve a világtörténelem lapjaira föl van jegyezve. Elismerjük ezt, noha tudjuk, hogy mély és áthidalhatatlan szakadék választ el bennünket India nagy fiától.

Voltak és vannak, akik szerint nagyon közel állt a kereszténységhez Gandhi. Hivatkoznak ezek az újtestamentomhoz való viszonyára, egyes kijelentéseire és főleg „harcmodorára.“ Az ilyenek nem veszik tekintetbe, hogy Kelet a vallási szinkretizmus világa. Ha az indiai ember a valláskeverésnek nem olyan virtuóza is, mint a kínai, aki életkörülményeinek változása szerint majd konfucianista, majd buddhista, majd taoista, az erre való hajlam mégis benne van az

ő vérében is. Ezért keletkezett, — egyéb szinkretista mozgalmakat nem említve — a brámo-szamadzsz mozgalma, amely teljes tudatossággal keverte a hinduizmust a keresztyénséggel. Jellegzetes képviselője ennek az iránynak a világszerte ismert, néhány évvel ezelőtt meghalt költő, Rabindranath Tagore. Gandhinak nem volt, ugyan közvetlen kapcsolata ezzel a mozgalommal, de jóformán vele párhuzamos vonalon haladt. A hinduizmust ő is úgy értelmezte, hogy azzal összeegyeztethető bármely más vallás szent könyveinek és prófétáinak a tisztelete. Gandhi mozgalmának lelki központjában, a szabarmatü „asram“-ban az upanisádák és a kórán mellett megszólalhatott a hegyi beszéd és a Visnut magasztaló énekek mellett szerepelhettek keresztyén énekek is.

Mindez nem jelentette azt, hogy Gandhinak csak valamennyire is pozitív viszonya van a keresztyénséghez. Sőt, Gandhi azt, ami a keresztyénség lényege, a Krisztusról szóló evangéliumot, félreérthetetlen határozottsággal elutasította. Vegyük tudomásul, amit erre nézve ő maga mondott: „Nem látok rá semmi okot, hogy hitemet megváltoztassam. Az, hogy Krisztus Istennek egyszülött fia és hogy örök élete csak annak van, aki ő benne hisz, meghaladja az én hitbeli képességemet. Ha Istennek egyáltalában lehetnek gyermekei, akkor mi valamennyien azok vagyunk. Ha Krisztus olyan volt, mint Isten, vagy pláne maga Isten volt, akkor minden ember olyan, mint Isten, vagy maga Isten. Az én értelmem nem képes szósz szerint elhinni, hogy Krisztus a maga halálával és vérével engesztelő áldozatot mutatott be a világ bűnéért. Képes vagyok Krisztust vértanúnak, az áldozatkészség megtestesülésének, isteni tanítómesternek elfogadni, de a leg-tökéletesebb embernek tartani, aki valaha élt, nem vagyok képes. Halála hatalmas példa a világ számára, de hogy abban valami titkos üdvösség-csodát kellene látni, azt elfogadhatatlannak érzem. A keresztyének Istennel tetsző élete nem ad nekem többet, mint a más-hitűeké. Egyszerűen lehetetlen számomra a keresztyénséget tökéletes vallásnak ismerni el, vagy pláne az összes vallások között a legkülönbnek. Szeretném hát keresztyén barátaimat szívből arra kérni, vegyenek engem olyannak, amilyen vagyok. Tiszteletben tartom azt az óhajvásukat, hogy én is úgy gondolkozzam és cselekedjem, ahogyan ők, és jogosultnak ismerem el, mint ahogyan tiszteletben tartom és jogosultnak ismerem el azt a vágyat is, ha azt a mohamedának nyilvánítják velem szemben. Elöttem mind a két vallás ugyanolyan igaz, mint a magam vallása. Az enyém azonban kielégíti minden belső szükségletemet.“ Ennek az álláspontnak egyenes következménye volt Gandhinak a keresztyénség missziói munkájával szemben való állásfoglalása. Azt vallotta ugyan, hogy a jövőndő Indiában teljes lelkiismereti és vallásszabadságnak kell uralkodnia, de a keresztyén misszióknak azt tanácsolta, hogy az irgalmasság cselekedeteire és az iskolai munkára korlátozza magát s tartózkodjék a vallási propagandától, tehát ne kívánja senkitől sem ősei vallásának elhagyását, sem a keresztyén egyházba való áttérést.

Nem vitatkoznánk akkor sem Gandhival, ha még az élők között volna, bár elég volna rámutatni a valláslélektannak arra az elemi tételére, hogy valamely vallási igazságnak az elfogadása benső szük-

ségszerúséggel vonja maga után a róla való bizonyágtévést, amihez hozzátartozik a csatlakozás az elfogadott igazságot valló közösséghez. Ennek a vitatása helyett inkább azt állapítsuk meg hálás szívvel, hogy Gandhi nagy szolgálatot tett a kereszténységnek, amikor az egész világ szemeláttára igazolta Máté 5:38—42 keresztülvihetőségét. Ime, egy világtörténelmi példa arra, hogy győzhetünk, ha nem állunk ellen a gonosznak s némán tűrjük az igazságtalanságot. Vagy ezt a fogalmazást is adhatjuk ennek a ténynek: ime, a lélek felsőbb-sége a test fölött. Vajjon elhitték volna-e a világ bölcsei, hogy támad egy szabadsághős, aki tisztára a lélek fegyvereivel, böjt és imádság által, tesz szert hatalomra milliók fölött és fegyver érintése nélkül vivja ki milliók szabadságát. S teljes alázatossággal — anélkül, hogy az immár elnémult Gandhit csak távolról is a magunk táborába akarnók valamiképp besorozni — állapítsuk meg azt is, hogy Gandhi nem egészen hiába vette kezébe az újtestamentomot s olvasta el pályája válságos fordulón újra meg újra legalább a hegyi beszédet.

S végül: Gandhi szinkretizmusa is fokozza, sokszorozza meg missziói felelősségérzetünket s hallják meg misszionáriusaink az intő szót, hogy trombitájuk határozott zengést adjon s bizonyágtételük középpontjában álljon ott félreérthetetlenül, minden előzményével és következményével együtt, Krisztus keresztje! Mott János állapította meg egyszer, hogy Indiában épen azért nagyjelentőségű az evangélikus misszió, mert az evangélikus egyház kölcsönösen határozott fogalmazást ad hitvallási irataiban a keresztény tanításnak. Ez ad különös súlyt és jelentőséget az Indiában munkálkodó dán, svéd, norvég, német és amerikai missziói munkáknak.

Podmaniczky Pál.

Külföldi „laikus-munka“ új útjai

Hogy ki a laikus a katolikus egyházban, azt pontosan meg tudjuk mondani, de hogy kit nevezünk laikusnak protestáns értelemben, az nyitott kérdés. A Bossey-i Ökuménikus Intézetben a múlt évben rendezett hat napos konferencia is nyitott kérdésnek látta ezt és minden egyes egyháztól tovább kérdezi, hogy mit ért egyházában ezen a kifejezésen: laikus. Ha a laikus fogalma nem is tisztázott egészen, tény az, hogy Európa csaknem minden egyházában találkozunk valamiféle „laikus-munkával.“ Ennek a munkának sincs meg természetesen a pontos meghatározása, de az egyes egyházak beszámolóinak meghallgatása után elég világosan emelkedtek ki a munka közös, jellegzetes vonásai.

A laikus munka abból a felismerésből indult ki mindenütt, hogy a legtöbb protestáns egyház egyformán szenved a „klerikalizmustól.“ „Az egyház a lelkészek egyháza lett, körülöttük néhány idős asszony“ — mondotta az egyik francia előadó. Azok a férfiak, akik a világ dolgaival foglalkoznak, nem tudnak mit kezdeni az egyházzal. Az egyház bezárkózott a maga körébe, lelkileg megközelíthetetlené vált és maga sem tudott kilépni elzártságából. Választó vonal fut végig a gyülekezeten. Az egyik oldalon áll a pap a maga prédikációjával, a másik oldalon a gyülekezet a maga kérdéseivel. Ez a határvonal nem az egyház és világ határa, hanem az egyházon belül emelkedő

fal. Ezen a falon kétségtelen *áttörést hozott létre az evangélizáció*. Az evangélizáció azonban *nem old meg magában minden kérdést*. Individuálisan, egyénileg nyújt segítséget. Ha az evangélizáció magában marad, akkor lassan az lesz a következmény, hogy az előbb említett illegitim határ másik oldalán megsokasodnak az emberek egy kissé, de továbbra is végig húzódik a gyülekezeten egy olyan választó fal, amely tulajdonképpen nem az egyház és a világ határmesgyéje. Gyakran tapasztaljuk, hogy egy orvos, vagy pedagógus, vagy más világi foglalkozásban álló ember hithez jut az evangélizáció szolgálata által, de élete kérdésének individuális vonatkozásban történt rendeződése még korántsem oldotta meg azokat a kérdéseket, amelyekkel orvosi, vagy tanári *hivatása gyakorlása közben* találkozik. Sokan az evangéliumtól érintve, szinte elidegenednek hivatásuktól, megosztott szívvel folytatják sokszor nagyon prózai munkájukat, nem szívük ügye többé az, hanem szükséges eszköz, amellyel életüket fenntartják. Itt, éppen ezen a ponton igyekeznek segítséget nyújtani a laikus munkák. *A cél nem laikus prédikátorok képzése, hanem az, hogy a laikusok élő hithez jussanak és hivatásuk gyakorlására vonatkozóan is meglássák a hit következményeit*. A laikus munka tehát nem az evangélizációt akarja helyettesíteni, hanem azt kiegészíteni, azzal karöltve dolgozni. Evangélizáló munka nélkül lehetetlen laikus munkát kezdeni. A kettő syntézisére van szükség. Erre éppen az evangélizáció érdekében is szükség van.

A konferencia 23 résztvevője az evangélikus, református, anglikán és görögkeleti egyház kiküldöttje volt. Mind európai, Viszonylag kevés közöttük a lelkész. Orvos, kereskedő, tanár, jogász, mérnök legtöbbször. Magyarország hivatalos kiküldöttjei nem érkezhettek meg. Makkaj László dr. és magam nem hivatalosan vettünk részt.

A beszámolókból színes kép bontakozik ki. *Franciaországban* Jaques Elul jogtörténész vezetésével folyik a munka. Összegyűjteni azokat az embereket, akik hivatásukat keresztyén módon akarják gyakorolni. Bordeaux-ban munkaközpontjuk van. Itt nem tudományos jellegű önképzés folyik és egymást segítik a keresztyén módon folytatott élethivatás gyakorlásában. Ez a munka adja a hátterét a Párisban megjelenő „Reforme“ című lapnak. *Svájcban* a genfi Centre d'Etudes Protestant hasonló munkát végez, de inkább elvi, tudományos vonatkozásban. Munkájuk végzéséhez most Esertintelep ajánlotta fel helyiségeit könyvtár felállítására és konferenciák tartására. *Hollandiában* a Kerk en Wereld központhoz két munkakör tartozik. Egy diakonusképző (laikus egyházi vezető) Driebergenben ötéves tanfolyammal. A másik pedig az utrechti egyházzociológiai intézet, mely az evangélizáció szociológiai vonatkozásaival foglalkozik. A nálunk most bevezetett levelező bibliaiskola gondolata is innen ered, ott azonban szélesebb területű képzésre használják. Ezekkel nem ellentétben, de külön úton indul a Wending c. folyóirat, amely a holland nép életében szeretné a keresztyén értékeket leglátágabb vonatkozásban és a leghumánusabb alapon érvényre juttatni. *Svédország* a már előttünk ismert Sigtuna-telep egyik vezetőjét küldte el. *Németországban* az ú. n. laikus-akadémiák munkája a legjelentősebb. Központjuk a két Blumhardt lekipásztori tevékenysége óta ismertté vált Bad Boll-i üdülőtelep. Hétről-hétre rendeznek itt hárnapos konferenciákat különböző hivatású emberek számára. Mérnökök, tanítók, jogászok, orvosok, falubírák stb. gyűlnek össze. Egy-egy konferencia résztvevőinek száma 200—400 között mozog. Sajátos beszélgetéses módszerrel dolgoznak.

Innen az akadémia elnevezés is. A hivatások problémái kerülnek elő. A cél az, hogy az egyház meghallja a világi hivatások gyakorlása közben felmerülő kérdéseket és ugyanakkor felmutassa az evangéliumból felvetődőket. Cél, hogy egészséges eszmecserére kerüljön sor az egyházi és világi kérdések között. Személyes evangélicizáló munka is helyet kap az akadémián, de nem ezen van a hangsúly. *Angliában* a Christendom csoport szociális kérdésekkel foglalkozik. Anglikán jellegű. Az Oldham alapítású Christian Frontier (az egyház és világ határai) című folyóirat körül kialakult csoport mozgalommá vált. A keresztyének politikai érdeklődését és felelősségét igyekszik felkelteni. A parlament több tagja vesz részt benne. A Malvern-konferenciákon az anglikán püspökök ülnek össze az ipari élet vezetőivel nagyobb időközökben, de rendszeresen. A laikus munkát a közösségi élet kialakításával köti össze *Skóciában* az Iona-telep. *Görögországban* erőteljes laikus mozgalom a Zoe. Mintegy 60 intellektuel, egyetemi tanár és lelkész él együtt életközösségben, cölibátusban. Fogadalmat nem tesznek. Mindegyik kint az életben dolgozik. Egymásközött vagyonszövetséget tartanak és mély liturgikus életet élnek. Körükből indul ki egy széles hivatás-szervezési munka. Folyóiratuk 20 ezer példányban jelenik meg. *Magyarországon* a népfőiskolát láttuk olyan laikus munkának, mint amely a személyes evangélicizáción túl a falusi ember életformájának megújulását igyekszik elősegíteni. Makkai László dr. ilyen értelemben adott tájékoztatást.

Az előadások közül kiemelkedett dr. Tournier genfi orvos előadása „Orvosi hitvallás és keresztyén hit” címen; a francia J. Bosc bevezetője a laikus munkák problematikájáról folytatott eszmecseréhez; valamint Eichrodt basei professzornak élénk beszélgetést kiváltó előadása: „Milyen útmutatást találunk az Őszövetségben mai szociáletikánk számára?”

Néhány kiragadott példa a felvetődött kérdésekből: Az evangélicizáció és laikus-munka hogyan kerülhet kapcsolatba? Hogyan kerülhető el, hogy a meghívottak felszabaduljanak az alól az érzés alól, hogy velük tulajdonképpen nem beszélgetést akarnak kezdeni, hanem ügyes cseliel meg akarják téríteni őket? — Lehet-e úgy szóba állani különböző hivatáscsoportokkal, hogy nem tudjuk előre, mit felelünk majd felvetett kérdéseikre? — Előbb tudományos foglalkozás szűkebb körben és csak azután a szélesebb körök bevonása, vagy fordítva? — Hogyan kapcsolható be a személyes lelkigondozás, a közösségi élet ápolása? — Hogyan építhető be a laikus munka a gyülekezeti életbe annak megújulása érdekében? — Mi következik a laikus munkából a lelkészképzésre? — Mi módon történjék a Bibliával való foglalkozás?

Az utolsó napon tételekben is megfogalmazták a laikus munka lényegét. „1. Abból a felismerésből indulunk ki, hogy a keresztyén gyülekezetek nem tekinthetők már aktív hit- és élet-közösségeknek. Az egyház szava az emberek nagy részét már nem tudja elérni. Ez a közösségi életforma általános felbomlásának és a mindinkább kibontakozó szekularizmusnak a következménye. — 2. A mi célunk az, hogy a keresztyén hit- és élet-közösség helyreállításában részt vegyünk. Tesszük ezt azzal, hogy a *Biblia üzenete és a mi korunk problémái* (pl. a családi élet, a hivatások, a tudományos és politikai élet kérdései) közötti kapcsolatot ismét elevenné szeretnők tenni. — 3. Ennek a célnak elérése végett beszélgetésbe szeretnők kezdeni intézmények és szabad összejövetelek segítségével az egyes hivatási csoportok, foglalkozási ágak és korosztályok képviselőivel. Ilyen alkalmakkor következ

a szándékunk: a) a modern ember valóságos kérdéseinek a felkutatása; b) ezekre a kérdésekre a keresztyéni felelet megkeresése; c) a megtalált feleletek tanító és kiképző munka útján való tovább adása; d) hogy azok az életben megvalósuláshoz jussanak. — 4. Ez a négyes irányú törekvés különböző módon társul egymással szervezeteinkben.“

Megállapodtak abban, hogy az Ökuménikus Tanács tanulmányi osztálya segítségével kapcsolatot teremtenek a laikus munkák és azok vezetői között. A Bossey-i intézetet a munka központjává szélesítik ki. Azóta több hivatáscsoport számára rendeztek is már konferenciákat. Pedagógusok, evangélikusok, orvosok találkoztak össze a múlt évben. Megállapodtak abban, hogy a következő vezetői találkozó alkalmával 1948 március 31—április 6-ig az ipari munkában álló emberek kérdése lesz a téma.

Van-e most már az előzőkből kivilágó értelemben vett laikus munka a mi egyházunkban? Eddigi tapasztalatom szerint egyházunk úttörő kezdeményezése a népfőiskola lett volna. Ma azonban van népfőiskola, mely erről az útról letért. Hallani orvosok, bírák bibliaköréről, de ezekben sem sikerült tovább jutni a személyes hit ápolásánál. A beszélgetés irányát nem határozza meg a hivatás kérdése, inkább csak a beszélgetésmódot. Rendeztünk már evangélikációt az intelligenciának, pedagógusoknak. De odáig mintha még nem sikerült volna eljutni, hogy egészséges beszélgetés alakult volna ki a világban felvetődő kérdéseket magukban hordó „laikusok“ és „az egyház“ között.

Erre a beszélgetésre pedig nemcsak a sok kétellyel, belső ellenmondással küzdő laikusoknak lenne nagy szüksége, hanem nekünk magunknak, az egyház hivatalos szolgálóinak is. Az egyház szava csak akkor erőteljes, ha a hallgatás csendjéből indul ki. Ahhoz, hogy jól tudjunk beszélni, először jól kell hallgatni tudnunk. Hallgatnunk kell *hittel* — azaz kérdezetve, kutatva, tanulva — a Biblia üzenetére és hallgatnunk kell *szerezzel* — azaz az érdeklődés teljes odaadásával és alázatával azoknak a kérdéseire, akik között a szó elhangzik majd. Nincs abban semmi szégyen, hogy mi lelkészek nem vagyunk a készen megfogalmazott igazság birtokában. Ezt időről-időre, a keresés fáradságától meg nem kímélve, egymás nézetét meghallgatva találhatjuk meg velünk Isten. Szolgálatunk elmélyülése, igehirdetésünk konkrétta válása érdekében is nagy szükség van a laikus munkára.

Benczur László.

A fenti cikket a következővel együtt különnyomatban is kiadtuk. Címe: *Férfiak a világban és az egyház. Kiadóhivatalunknál megrendelhető. Gyakorlati célja a kiadványnak kettős: kezébe adhatjuk azoknak a hívő világiainknak, akiket e munkába bevonni kívánatos; továbbá beszélgetésekben, megfontolásokban építhessünk a már megkezdett eszmecsere.*

Ami a cikk után következik

A külföldi értelemben vett „laikus-munka” fontosságától áthatva, február hónap végén Budapesten, szűkebbkörű megbeszélést tartottunk. Célunk az volt, hogy Benczur László cikke alapján felmérjük a kérdést hazai egyházi vonatkozásban és a további lehetőségeken meg kötelességeken gondolkozzunk. A megbeszélés néhány töredékét az alábbiakban közöljük.

NÉVMEGJELÖLÉS.

A külföldi „laikus-munka”-elnevezés a „laikus”-szó bizonytalan tartalmi elhatárolása és félreérthető csengése miatt nem alkalmas. Gondolkozni kell a sajátos munkaág alkalmasabb megjelöléséről. „Keresztyén hivatás-misszió?” Kicsit leszűkíti a munka határait, bár legfontosabb részét kiemeli.

ELVI MEGFONTOLÁS.

Nem vállalhatjuk ennek a munkának estleges theokratikus célkitűzését. A „laikus-munka” *evangélikus motivumai*ként a következőket vettük számba: A különböző élethivatásokban élő emberek keresztyén hivatás-tudatának felébresztése és hivatásuk gyakorlásának megmutatása; — a filiszterjellegű foglalkozásban élő „kisemberek” is rájöjjenek hivatásuk teljes értékűségére. 2. A világi hivatásban élő keresztyén emberek beállítása az egyház *diakóniájába*, a helyes értelemben vett *belmissziói szolgálatba*. Például bírák, jogászok szerepe a fogház-misszióban. 3. A munkába bekapcsolódó lelkészeknél az *igehirdetés életközelségének* növekedése. Finn lelkész gyakorolja, de már nálunk is van hasonló próbálkozás: az igehirdetésre való készülés hetében megbeszéli gyülekezetének néhány különböző foglalkozású tagja körében: mik azok a kérdések, amelyekre a vasárnapi alapigéből feleletet várnak? 4. A keresztyén *kovácsszá válása a világban*: a gazdasági, a politikai életben, gyárakban, bankokban, falvakban, — *individuuális* úton, a hitrejutás útjára, de azután a praktikus etikai útmutatás útján. Filemonnak megváltozik viszonya rabszolgájához hite révén, ehhez azonban szükség van Pál apostol gyakorlati utasításaira is a konkrét kérdésben. — Ugyanakkor ebben a munkaágban nemcsak egyéni gyakorlati útmutatást adhatunk, hanem lehetőség nyílik a keresztyénségnek a világ nagy kérdéseire adott teológiai feleletei valóságos elmondására, — a *keresztyén szociáletikai időszerű fejezeteinek* továbbadására. Sohasem tanként, hanem megszólító üzenetként. A keresztyén etika a világ nagy kérdéseit (faji kérdés stb.) sohasem politikai, gazdasági stb., hanem mindig teológiai szempontból válaszolja meg.

A hitébresztő, *evangélizáló munkával* való kapcsolata: a külföldi értelemben vett „laikus-munka” kultúrprotestáns vállalkozásból kinőve értelmetlen és haszontalan. A hitből fakadó bizonyágtétel áramköréből kiszakítva terméketlen. Az evangélizációt megelőzi és követi. *Megelőzi*: hál a meg nem tért, hitetlen emberek felé, akiket az egyház ezzel a munkával hatókörébe von, azzal a reménységgel, hogy ez is út-

készítésé válhat bennük az evangélium számára. És követi utómunkaként a hitrejutott emberek között, akiket *etikai utógondozásban* részesít, megmutatja élethivatásukban a gyümölcsstermés gyakorlati útját. Ebben a munkaágban helyre áll az összefüggés az egyház evangélizáló igehirdetése és etikai prédikációja között. Így kerülünk ki abból az egyoldalúságból, amelybe a liberalizmus és kultúrprotestantizmus moralizáló igehirdetése után teológiai reakcióként estünk: az egyház etikai szavának némaságából.

FELADATOK, LEHETŐSÉGEK.

1. A külföldi értelemben vett „laikus-munka” elsősorban *szakevangélizációkhoz* kapcsolódhat. Ezekben valamivel több hangsúlyt kellene tenni az evangélizáló részre, mint a „laikus-munka” külföldi konferenciáin történik. Viszont nagyobb szerepet kellene biztosítani a „laikus-munka” sajátos, fentebbi értelemben vett feladatainak, mint amennyire talán eddigi szakevangélizációink néha tették. A pedagógus-evangélizációk mellett beállítható újabb szakevangélizációk — melyeknél már áll rendelkezésre hívő világi munkás —: kereskedő, orvos, jogász, mérnök, tisztviselő, gazdasz. Megbeszélésünkön született terv szerint Fótón a közeljövőben lesznek már ilyen jellegű csendesnapok kereskedők részére. Fontos lenne ilyen alkalom felnőtt parasztok, továbbá mind ifjú, mind felnőtt munkások számára. Utóbbinál meglehetősen nagy nehézségek mutatkoznak. Kívánatos lenne Budapesten egy-egy minisztérium, bank, hivatal alkalmazottai részére csendesnapokat tartani, amint a Nemzeti Bank tisztviselőinek volt ilyen a közelmúltban evangélikus előadóval.

A „laikus-munkával” kapcsolatos szakevangélizációknak nem kell okvetlenül „evangélizáció” címet adni. Van abban követésreméltó, ahogyan a Bad Boll-i evangélikus akadémia például ilyen címet használ: *Tage der Stille und Besinnung für Buchhändler und Verleger*; könyvkereskedők és könyvkiadók csendes napjai. Ne járassuk le még tovább az „evangélizáció” szót azzal, hogy nem kizárólag evangélizáló alkalmat is annak nevezünk. Csendes napok, vagy még „konferencia” is, megfelelőbb elnevezés. — A meghívó külső kiállításában, a napi beosztás tágaságában, az elhelyezés kényelmében és nyugalomában, az egyes napi programpontok megnevezésében és újak beállításában (az említett könyvkereskedői csendes napokon például szerepel egyik este versolvasás; ezt különben nyári diákkonferenciáinkon mi is régóta gyakoroljuk) legyen szélesre kivett, távolállókra is *vonzó* a háló. — Minél több megbeszélési alkalom, amikor szóhoz juthatnak s kérdéseik előkerülhetnek. — Csak a legjobb előadói erőket vegyük igénybe. Komoly teológus-papokra és hívő világi szakmabeli előadókra egyaránt szükség van.

2. *Gyülekezeten belül egyes hivatás-csoportokkal való foglalkozás.* Városi és nagyvárosi lelkesítő feladat. Összegyűjtésük teára, kitzűzött beszélgetéssel. De nem szabad ehhez dilettáns módon nyulni. Ha ilyesmibe kezdünk, tisztában kell lennünk az illető hivatás egész szellemi és gyakorlati problematikájával.

3. A „laikus-munka” súlypontja az *egyetemi lelkesítő munka* körében lehet.

Mind a három keretben (hívás-csoportok csendes napjai, gyülekezeti összejövetelek hívás-csoportok szerint, egyetemi lelkigondozás) az alkalmas világiak beállításán kívül rendkívül fontos *ezen munka helyes és megfontolt kialakítása*. Az ilyen jellegű konferenciák napi beosztásától kezdve az egyes híváskörök problematikájáig alaposan át kellene gondolni mindent. Ezért, ha Isten is úgy akarja, folytatni kívánjuk elkezdett megbeszélésünket most már többek bevonásával. V. I.

Zsinat elé:

Egyháztagság

Közkíváncs vagyok egyházunkban az egyháztagság rendezése. **Hogy** milyen körülmények és milyen külső hatások tették közkíváncssá, ez mellékes ahhoz a tényhez képest, hogy egyházunk tételes joga nem szabályozza az egyháztagságot. Ma tagja a Magyarországi Evangélikus Egyháznak az ország minden evangélikus vallású lakosa. Hogy pedig ki evangélikus vallású, az állami jog szabályozza. (Az Egyházi Alkotmány 34. §-a a tulajdonképpeni egyháztagságra nézve semmit sem mond.) Mindamellett szokásjog értékű az a követelmény, hogy aki egyházunk tagja, meg legyen keresztelve Sőt szokásjog értékű a konfirmáció „kötelezettsége” is: bármennyire problematikus és tartalmilag ingadozó is a konfirmáció, megkívánatik egyházunkban a „nagykorúság”-hoz. Mindezt, a szokásjogot is számbavéve, vészes hiba nincs egyházunkban az egyháztagság körül. Mégis kétségtelenül elérkezett az ideje, hogy egyházunk tételesen szabályozza az egyháztagságot: foglalja bele jogszabályaiba, amit eddig magátólértetődőnek tartott, s ne hagyatkozzék az állami jogra; járjon a maga lábán.

Szerintem az egyháztagsági jog rendezésének a sarkpontja éppen az, ami eddig kimaradt az egyházi törvényből: a keresztség. Az egyháztagságnak elengedhetetlen feltétele a keresztség; és ezt az egyház törvényében is meg kell állapítani. Ebben bizonyára — egymás meggyőzésének szüksége nélkül — egyetértünk. A nehézség ott kezdődik, hogy mi legyen még feltétele az egyháztagságnak. Ne feledjük, hogy vizsgálatunk középpontjában ez a kérdés van: ki a tagja a Magyarországi Evangélikus Egyháznak. E kérdéseinkre adandó feleletünkben alap és mérték a dogmatika, de nem elég a dogmatikai fejezet az egyháztagságról. Hogy ki a tagja egy bizonyos állambeli, szervezett egyháznak, valamelyes fokig meghatározza annak az államnak a joga; akár úgy, hogy az állam maga végzi a vallásmegállapítást (ez a jog nem érinti a vallásváltoztatás szabadságát), akár úgy, hogy korlátokat szab, ki lehet nyilvántartott tagja az általa elismert, ill. a megengedetten működő vallásfelekezethez. Ezért a Magyarországi Evangélikus egyház számára is elkerülhetetlen, hogy az egyháztagságot szabályozó törvényébe bele ne foglalja e szavakat: „a mindenkori állami jogszabályok kor-

látain belül". Ez voltaképpen megint nem okozhat problémát számunkra.

Ellenben igenis latolgatni való az a kérdés, hogy egyházunk maga milyen feltételeket szabjon az egyháztagságnak (természetesen a keresztségen felül). Szerintem csak egy feltétel szabására van lehetőségünk. A keresztyének (megkereszteltek) közül azok tagjai a Magyarországi Evangélikus Egyháznak, akik egyetértenek az evangélikus egyház tanításával. Az egyetértés elegendő az evangéliom sommájának tanításában. (V. ö.: Bornemisza Péter böles megállapítását az egyház tagjairól: „Kik a hitnek fundamentomiba egyesek, de, ha mi cikkelbe egyet nem érthetnének, annak is megjelentését várják az Úr Istentől.” Lásd: Schulek Tibor műve 241. lap.) Ezt az egyetértést a 8. parancsolatban köteleességünké tett jóhiszeműséggel meglévőnek kell tekintenünk mindazoknál: 1. akik egyházunknak eddig tagjai voltak (elvégre kiléphettek volna, ha akartak volna), 2. akik egyházunk új tagjaiul jelentkeznek és kellő oktatás után is fenntartják belépési szándékukat, 3. akiket mindkét vagy legalább egy szülő (ill. helyettese) egyházunkba bevezetett, ill. bevezet. Amikor tehát én a keresztség mellett a szervezett egyházbeli tagság egyetlen feltételének az egyház tanításával való egyetértést kívánám törvényileg megszabni, akkor nem áltatom magamat azzal, hogy az egyháztagok szakadatlanul, folytonosan egyetértenek az egyház tanításával, és legkevésbé gondolok az egyházunk tanításával való egyetértés felnőttkori belépési vagy ismételt próbájára. Ilyent még egy jogi átrendeződés idején sem tartok helyesnek, nem tartom reálisnak, sem megengedhetőnek. Valakit megkísérteni még az egyház számára is tilalmas.

Számot kell vetünk azzal az esetleges javaslattal, hogy a hitet tegyük mértékké az egyháztagságban. Való igaz, hogy hitvallásaink szerint is Jézus Krisztus egyházának holt tagjai a hitetlenek, de viszont éppen hitvallásaink mondják világosan, hogy istentelenek is vannak az egyházunkban; az egyház külső közösségéhez hozzátartoznak mindazok, akik egyetértenek az egyházi tanításban, hallgatják az evangéliumot és élnek a szentségekkel. Ne feledkezzünk meg az Ágostai Hitvallás VII. és VIII. cikkéről! Tanuljunk a magyar hitvallásokból is! Az 1549-ből való Ötvárosi Hitvallás VIII. cikke szerint „jóllehet azok végeképen az igaz Ecelesia, akik bizonyonnal szentek és igazak és szent Lélektől birattatnak az ige által, mindazonáltal gonoszok is vannak e gyüleközetben, külső tagjai az Ecelesiának, akik néminemű módon egyetértetnek a tudományban és a szentségekkel való élésben.“ Az 1559-ből való Bányai Hitvallás szerint „az egyház azoknak a látható coetusa (együttessége?, gyülekezete?), akik az evangéliom tiszta és hamisítatlan tanítását hallgatják, hiszik és befogadják és a szentségekkel élnek; e coetusban Isten tevékenykedik a szolgálat (értsd: az ige szolgálata) útján és sokakat újjáteremt az örök életre; e coetushoz sokan vannak hozzákapcsolva, akik nem születtek újjá, de mégis megegyeznek a tanításban“. Isten nem adja meg nekünk a képességet, hogy megítéljük, melyikünk hisz valóságosan, — nem is szólva itt arról, hogy egyikünknek sem szakadatlan a hit, hanem pillanatról-pillanatra Isten kelti és éleszti

bennünk mindig-új ajándékképpen. (Olvasd el a 414. sz. énekünket!) Egyházunkban nincs helye hitpróbának. Minden olyan kísérlet, hogy kiszűressenek a hitetlenek, a megnemértők, a felnemébredők, hogy csak egy bizonyos kegyesség mértéke szerint valók maradjanak meg az egyházban, sőt akár csupán egy szűk, helyi csoportban, — vagy rajongásban gyökerezik, vagy abban a tévedésben, hogy az egyház, a gyülekezet egyesület.

Mindebből nyilvánvaló, hogy az egyháztagság szempontjából is szüntelenül figyelembe kell vennünk, hogy az egyházat ugyan egyfelől az evangéliomhallgató hívek közössége, de másfelől az evangéliomhirdetés és szentségnyújtás szolgálata alkotja. Az egyháztagság ügyét nem elég az egyháztagok együttességének az oldaláról nézni, nézni kell azt az *egyházi szolgálat oldaláról* is. Az egyháztagság ügye gyakorlatilag az evangéliomhirdetés függvénye. Isten Szent Lelke ugyan ott és amnyiban működik, ahol és amennyiben Neki tetszik; de ahol gyakorlati szempontból baj van az egyháztagok „tagsága“: holt vagy eleven tag mivolta körül, ott először az evangéliomhirdetés körül kell keresni a hibát!

Az egyházi szolgálat homloktérbe kerülésével mindjárt elének nyomult az a kérdés is, hogy *milyen a viszony a Magyarországi Evangélikus Egyház és az anyaszentegyház másfelekezetű magyarországi tagjai között*. Ezt a viszonyt mai egyházi törvényeink teljességgel figyelmen kívül hagyják. Szerintem egyházi törvénybe való annak a megállapítása, hogy egyházunk evangéliomhirdető szolgálata kiterjed az anyaszentegyház minden tagjára, tekintet nélkül azok emberi jog szerinti vallásfelekezeti ségére (Efez. 4, 4 kk.), továbbá annak megállapítása is, hogy egyházunk mint közösség — a szeretet reménységének mértéke szerint — szintén magához tartozónak vall és maga közé vár minden e hazabeli keresztyént. (Hogy az egyház missziói munkája mindenkire irányul, és hogy az ország határain túl közösségben vagyunk az anyaszentegyház minden tagjával, ez nem esik bele ebbe a gondolatsorba.) A nagy kérdés számomra annyi, hogy *miképpen lehet az anyaszentegyház másfelekezetű magyarországi tagjainak a Magyarországi Evangélikus Egyház egyházi szolgálatához és közösségéhez való viszonyát egyházi jogszabályban megállapítani*.

Az egyháztagsági jog rendezésének tervével érintkezik az *egyházközségi közgyűlési tagság* reformjának a szüksége. De ebben az összefüggésben elég, ha egyetértésre jutunk ebben: nem szabad öszszezavarnunk a kettőt, az egyháztagságot és az egyház kormányzatában való részvételt. Ne beszéljünk „teljes jogú“ meg „felelős“ egyháztagságról! (A Magyarországi Református Egyház tavalyi törvényt hozott a „teljes jogú egyháztagság“-ról. „Akik az egyháztagsági jog teljességét igénylik“, ú. n. nyilatkozatot kell aláírniok; ez hálaadás a keresztségért, megújítása a konfirmációi vallástételnek és fogadalomnak, ígéret és fogadalom.) Maradjunk meg a régi úton; nem volt az rossz, csak nem tartottuk meg. (Lásd a Lelkipásztor 1947. januári számának 19—20. lapját.) Beszéljünk csak szárazon egyházközségi közgyűlési tagságról. Ennek új szabályozásánál ám mérlegeljük a konfirmáció útján elnyerhető jogosítványokat,

ám emlegessünk egyházfegyelmet, ha nem tudjuk nélkülözni e szót, ám szigorítsuk meg az egyház kormányzatában és képviselőiben való részvétel jogát. Csak el ne feledjük, hogy ez mind emberi dolog. Sohse felejtjük, hogy akit kirekesztünk egyházunk kormányzati és képviselői közösségéből, az egyházközösségi közgyűlési tagságból, az nem rekesztetik ki az anyaszentegyházból és nem szabad kirekesztetni az evangéliomhallgatók egyházi közösségéből.

Szövegkísérletem:

x. §: A Magyarországi Evangélikus Egyháznak tagja Magyarországnak minden olyan megkeresztelt lakosa, aki a mindenkori állami jogszabályok korlátain belül hozzátartozik és tanításával egyetért.

y. §: A Magyarországi Evangélikus Egyház Magyarország minden másfelekezetű megkeresztelt lakosát is magához tartozónak vallja.

z. §: A Magyarországi Evangélikus Egyház az egyház kormányzatában csak meghatározott feltételekkel bíró tagjait vonja be.

Sólyom Jenő dr.

SAJTÓHIBAIGAZÍTÁS

A februári szám 55. lapján alulról a 9. sorban „esperesség” helyett: „esperessé”, 56. lapján alulról a 17. sorban „püspöktől” helyett: „püspököktől” olvasandó.

A dán egyház a viharban

1940 áprilisának egyik reggelén Dánia lakossága arra a meglepetésre ébredt, hogy a német hadsereg megszállta az országot. Katonáink néhány helyen hősi, de reménytelen küzdelmet vívtak. E küzdelemre büszkén is, megszegyenülten is gondolunk. Büszkéek voltunk, mert belőle láttuk, hogy fiataljaink készek voltak életüket áldozni a hazáért, megszegyenülést pedig azért éreztünk, mert láttuk, hogy akiknek a felelősséget kellett volna hordozniuk, határozatlanok voltak és bizonytalankodtak intézkedéseikben. A kormány ugyanis nem tudta magát elhatározni, milyen rendelkezést adjon a hadseregnek. A küzdelem erről az oldalról nézve teljesen értelmetlennek bizonyult, néhány embernek életét kellett áldoznia, mert a kormány beszélt, amikor cselekednie kellett volna.

Ettől fogva tehát a németek voltak az ország urai. Ez erősen bántólag hatott. Az első vasárnapon a templomok az utolsó helyig megteltek. Mintha a nép ezt a vallomást hordta volna ajkán: „Ez a hely, ahol az állandóság lakik, bármilyen történet is.” Félelmünk és tehetetlenségünk közepette valósággal mennyei üzenetnek éreztük annak a vasárnapnak evangéliumi üzenetét: „Ne nyugtalankodjék a ti szívetek, se ne féljen. Higgyetek Istenben és higgyetek énbennem” (János 14, 1). Valóban, mintha Isten éppen nekünk mondta volna ezt. Grundtvig énekével is erősítettük szívünket.

Ha azonban azt kérdezzük, hogy vajjon ez elmélyült gyülekezeti életre, egyházi ébredésre vezető kezdet volt-e, akkor azt kell válaszolnunk,

— tulajdonképpen: nem! A templomlátogatás a háborús évek során nem emelkedett lényegesen. A pánik-szerű hangulat, mely az első világháború éveit alatt elfogta az ország lakosságát, most nem volt érezhető. Hűséges, állhatatos tábor virrasztott a templomban, a nagy tömeg azonban a templomtól kívül maradt. Hogy ennek aztán az volt-e az oka, hogy a népünk most messzebb sodródott az Istentől, mint 25 évvel ezelőtt, vagy pedig az-e, hogy becsületesebbnek érezte, ha nem szalad a nyomorúság idején ahhoz az Istenhez, akit eddig elkerült, e kérdést nem akarom eldönteni. Lehet, hogy mindkettőnek köze volt a helyzet alakulásához.

Dániában nem támadt olyan egyházi harc, aminőt Norvégia egyháza részéről ismerünk, ahol az egyház éppen mint egyház állt az élen a német erőszakkal szembeni küzdelemben. Dániában tehát a nép nem élte át a küzdelem hevét és ezzel együtt rá sem ébredt az élet valóságára. A németek Dániában különleges taktikát választottak az egyház irányában. Jogot adtak az egyháznak ahhoz, hogy úgy dolgozzék tovább, mintha mi sem történt volna. Ilyen úton remélték, hogy az egyház semleges marad, vagy amint gyakran mondták: Lojális lesz az egyház. Ez okozta, hogy kezdetben az egyház valóban hosszabb időn át a várakozás álláspontjára helyezkedett. Természetesen készen állott az egyház a küzdelemre, de ezt két feltételhez kötötte: Amennyiben megindul a zsidók ellen az üldözés, akkor veszi fel a harcot az egyház; vagy abban az esetben is vállalja a küzdelmet az egyház, ha a németek bele akarnak szólni az egyház igehirdetésébe.

Nem sok idő mult el azonban, amíg a lelkészek világosan felismerték, hogy van ebben a helyzetben valami visszasság. Az egyház nem korlátozhatja életét tisztára lelki kérdésekre és nem nézheti tétlenül az események fejlődését, amikor a világ hamis vágányra siklott. Isten nemcsak azért van, hogy magánáhitatban imádjuk és nem csak ott jelenik meg, ahol lelki kérdésekről tanácskoznak emberek. Ő az Úr! Nincsen egyetlen életterület, mely ne reá tartoznék. Így kezdődik hitvallásunk is. Azt is valljuk hitünkkel, hogy ellentmondunk az ördögnek és minden cselekedetének, egész lényének. Mindez hazútságá válnék ajkunkon, ha elmulasztanók, ellentállni az ördögnek, amikor olyan félreérthetetlen leplezettséggel lép fel, amint az Hitlerben és hordáiban történt.

Hálát adunk Istennek, hogy mindez aránylag rövid idő alatt világossá vált a dán papság előtt, és a harcot választották, még mielőtt a németek beleavatkoztak volna az egyház ügyeibe. Nem sok irányítást kaptak felülről. Norvégiában a püspökök voltak az egyház szószólói. Nálunk Dániában a lelkészek bizonyos fokig magukra hagyottan álltak, sem a kultuszminisztérium (ez éppen ellenkezőleg viselkedett), sem a püspökök nem álltak az élre. Minden lelkész a maga órállása helyén vette fel a küzdelmet, örömmel és hálával állapíthatjuk meg, hogy Dánia 1700—1800 evangélikus lelkésze közül csak egyesek voltak hűtlenek, ezek is legtöbbször jelentéktelen emberek voltak. Szébb bókot aligha lehet adni Dánia lelkészeinek, mint adtak az angolok, akik utasították repülőiket, hogyha valamelyiknek kényszerleszállást kell végeznie dán földön, feltétlenül a lelkészlakások felé vegyék útjukat.

A harc formája különböző volt. Leginkább „az ige kardjával” vívták azt a templomokban, ahol az igehírdetés végeredményében szabadon folyhatott. Sok igaz és bátor szó hangzott el az istentiszteleteken. Az ilyen igehírdetés hozzájárult annak a meggyőződésnek kialakulásához, hogy mi mint nép állunk Isten előtt felelősséggel. A lelkészek között azonban voltak többen olyanok is, akik fegyverrel a kezükben vettek részt a földalatti ellenállásban. Nem mint pap, hanem mint a nemzeti közösség tagja, együtt a munkással, paraszttal, kézművessel, értelmiségivel. Az egyháznak a küzdelem erre a formájára is szüksége volt. Tehát nem mint „egyház” léptünk fel a küzdelemnek ezzel a formájával, hanem mint a többi állampolgár soraiban álló állampolgárok és ilyen módon szolgáltuk egy olyan közösségi érzésnek kifejlődését, mely igen nagy jelentőségre jutott az egyház és a nemzet közötti viszony alakulásában. Ez a kettő: egyház és nemzet, egymáshoz sokkal közelebb jutott most, mint valaha is.

A gyülekezetekben tehát nem lehetett ébredést megállapítani. A felszabadulás utáni idő sem mutatott ilyen irányban. Azonban arra nyugodtan rá lehet mutatni, hogy ezeknek az eseményeknek igen erőteljes hatása volt a belmissziói irányzatra (a dán egyházban a pietista irány) és annak a népiséghez való viszonyára. A másik dán egyházi irányzatnak: a grundtvigiánusoknak viszonya a népiséghez elméletben mindig is rendben volt. Számukra a népi vonás az Istentől kapott életforma volt, éppen ezért hirdették, hogy az ember éljen teljes mértékben, mint nemzetének tagja, Isten előtt természetesen felelősséggel. Hogy a grundtvigiánusok ezt a felismerésüket inkább csak elméletben hirdették, azt most ne fességessük. A belmisszió emberei azonban ebben a tekintetben mindig is tartózkodók voltak azzal a megfontolással, hogy Isten országa nem e világból való. A háborús események azonban a belmisszió emberei közül igen sokat — nem utolsó sorban vezetőjüket — a népért való küzdelemre lelkesített fel. Az irányzat vezetője egészen kereken kijelentette, hogy ellentétben áll e tekintetben az atyák hagyományával és a nemzeti, a népi szolgálatot hitéből folyó kötelességének érzi. Mostanában egész sor cikket ír a belmissziói irány lapjában, melyben megindokolja állásfoglalását. Ez nem azt jelenti, hogy a belmisszió emberei nem tekintik továbbra is elsődrendűen fontos feladatuknak az ébresztő szolgálatot, csak azt jelenti, hogy bizonyos fokig kilépnek izoláltságukból, hogy emberi és népi közösségben éljenek hazájuk többi gyermekével. A megszállás ideje megtanította őket arra, hogy az ilyen nemzeti közösség valóság is, szükségesség is. Nem tudnám eldönteni, vajjon nincsenek-e ma többen a belmissziói irányzat emberei közül, akik nagyon is hűségesen megértik Grundtvigt, amikor a népi jellegről beszél, szemben azokkal a grundtvigiánusokkal, akik nem akarják megérteni, hogy amikor Grundtvig a népiségről beszél, olyan emberek közösségéről beszél, akiket néppé Isten teremtett. Grundtvig tanításának ez mindig is a háttere: A népet Isten akarta és teremtette, éppen ezért a nép Isten előtt áll felelősséggel. Minden más tanítás a népiségről, mely nem ezzel a megfontolással szólal meg, tévútra vezet. (Egyebekben ugyanez igaz az emberiről is.)

Hogy ez az alakulás milyen jelentőségűvé lesz az egyház és a nép

viszonyára, korai volna ma megmondani. De a belmisszió köreiben következtetett változás mindenesetre figyelemreméltó. Meggyőződésem, hogy ez Istentől lett és ezért bizonyára a maga idejében meghozza majd gyümölcsét is. Magam nem vagyok belmissziós ember, leginkább grundtvigiánus körökben érzem magamat legkileg otthon, pontosan annak egyik irányzatában, mely szembenáll a nagy grundtvigiánus táborral, mert az a meggyőződésünk, hogy a nagy tábor által hirdetett tanítás a népiről és az emberiről, igaztalan volt. Az is igaz, hogy sokan, akik magukat grundtvigiánusoknak nevezik, nem is igen tudják megérteni, miért is küzdött Grundtvig.

AZ EGYHÁZ ÉS AZ ÁLLAM VISZONYA.

Míg az egyház és a nép közötti viszony a megszállás ideje alatt bizonyos fokig szorosabbá vált, ma meglehetősen nagy ellentétek állnak fenn egyház és állam között. Mielőtt azonban ezekről beszélnék, röviden vázolni akarom, mint nyert rendezést az állam és az egyház viszonya.

A dán alaptörvényben (1849 június 5.) a 3. §-ban ezt olvassuk: „Az evangélikus-lutheri egyház a dán népegyház és mint ilyen az állam támogatásában részesül”. 1849-ig a reformáció idejétől kezdve, a dán egyház jellegzetesen államegyház volt. De ekkor az alaptörvényben szabadabb helyzetet kívántak az egyháznak biztosítani, ugyanakkor azonban az evangélikus egyháznak az államhoz való viszonya szorosabb minden más hitközösségnek az államhoz való viszonyánál. Nem történt azonban pontos meghatározás a tekintetben, hogy milyen is legyen az egyháznak ez a helyzete az állam felé. További törvényalkotásra utaltak, az alaptörvényben pedig ez a paragrafus szerepelt: „A népegyház viszonyát *törvény szabályozza*”. E kérdésről igen sok vita folyt később. A vita közben a kérdések így vetődtek fel: Azt jelenti-e ez, hogy a népegyháznak külön alkotmánya legyen és ilyen módon valóban lényeges önállóságra jut az államhoz való viszonyában, s semmiféle törvényalkotás nem érintheti az egyház belső ügyeit, anélkül, hogy előzetesen az egyház alkotmányozó szerve állást ne foglaljon az időszerű kérdésben? Vagy ezzel szemben az-e a helyzet, hogy az állam a maga részéről különböző törvényes előírásokkal rendezi az egyháznak az államhoz való viszonyát, úgy, amint azt a mindenkori szükség parancsolja? Mostanáig az utóbbi módon történtek az intézkedések. Az egyháznak nincsen külön alkotmánya. A viszony eddig kifogástalan volt. Az állam igen sok tekintetben messze-menő szabadságot adott az egyháznak, annyira, hogy nem is merült fel a kívánsága annak, hogy az egyház külön alkotmányt kapjon, noha az állami alaptörvényre hivatkozással ezt kívánhatta volna. S amíg az ország lakosságának 98 %-a a népegyházba tartozik, nem is látszik valószínűnek, hogy a törvényhozás az egyház érdekeivel ellentétes intézkedéseket tegyen.

A kérdés azonban most nagyon is időszerűvé vált. Időszerűvé tette az országgyűlésen kimondott az a törvény, mely szerint „lelkési állásokra való pályázásban nők egyenrangúak a férfiakkal”. Mivel az országgyűlés nem hitvallásos alapon áll, a képviselők lehetnek felekezetenkívüliek is, sőt egyházellenesek is, az egyházat pedig ilyen fontos kérdésben nem

kérdezték meg a törvény megalkotása előtt, azért ez a kérdés igen nagy port vert fel az egyházon belül. Igaz, előzetesen kérdést intéztek a 9 püspökhöz, hogy vajjon felszentelének-e a lelkészi hivatásra nőt, válaszukat azonban egyáltalában nem vették figyelembe. Hét ugyanis közülök határozottan tagadó választ adott. 500 lelkész teológiailag megalapozott tiltakozást adott be a kormányhoz. Ez sem méltatták figyelemre. Nem kérdezték meg a gyülekezeti tanácsokat, melyek pedig összességükben az egész népegyházat képviselik. Ezeket a tanácsokat a gyülekezetek tagjai demokratikus módon választják. Egyszerűen elfogadta az országgyűlés a törvényjavaslatot, noha az egyház népe megállapítható többségben ellenzte azt. Hozzá kell tenni, hogy a grundtvigiánusok nagy része a nőlelkészek alkalmazása mellett nyilatkozott meg, holott az egyház szabadsága védelmezésében éppen a grundtvigiánusok tettek a multban a legtöbbet.

Most a kérdés így áll: Vajjon érvényesítik-e a törvényt a gyakorlatban? A kérdés nagyon is időszerű, mert egy grundtvigiánus gyülekezet éppen most juttatta kifejezésre kívánságát, hogy lelkészi állása nővel töltsék be. Az államnak nincsen hatalma arra, hogy a püspököt rákényszerítse egy nő felszentelésére. A lelkészi állásra való felszentelés hatalma és joga máig is az egyház kezében van. Azonban a püspökök közül kettő késznek nyilatkozott arra, hogy bizonyos körülmények között felszentel nőt a lelkészi hivatásra. A püspökök között van egy megállapodás, hogy nem szentelnek fel olyan személyt, aki ellen valamelyiküknek kifogása van. Ha mégis megtörténnék, hogy a két püspök közül valamelyik felszentelne egy nőt, sok pap és egyháztag is úgy értelmezné ezt, mint egyházszakadást, mely megbontaná a dán népegyház egységét. Ebben az esetben a belmissziói irány emberei, de sokan mások is követelnék az egyház és állam szétválasztását. A grundtvigiak ezt nem akarják és ezzel máris készen volna a szakadás.

Ez a kérdés igen közeljövőben jut megoldásig, vagy kifejlődésig. Megvárjuk a képviselőválasztásokat. Sok ember aggódással tekint ezért a közeljövő elé, nem hozza-e majd a szakadást az egyházban.

A Lelkipásztor részére írta Tage Morsing dán lelkész.

Fordította: D. Ordass Lajos.

A Lelkipásztor áráról

még 1947 január elején állapítottuk meg, még pedig havonként 32 oldalt számítva. Az azóta történt nyomdai áremelkedés és a terjedelem gyakori megnövelése ellenére próbáltuk tartani régi előfizetési árunkat. Az újabb nyomdai áremelés következtében azonban kénytelenek vagyunk, a többi lapnál már az év elején foganatosított általános 50%-os díjemeléshez kapcsolódva, március hó 1-től az előfizetési díjat a hivatalos példányoknál 50%-kal, a magánpéldányoknál 33%-kal emelni. Fizetési nehézségeink így sem csökkennek, mert a lelkészi értesítőnk szellemi programjának végrehajtása érdekében ezután is többször növeljük a terjedelmet. Februári és jelen számunk például egyaránt 16—16 oldallal több az anyagilag előirányozottnál. Kérjük tehát, hogy az új előfizetési díjat — ill. a díjkülönbözetet — a melékelt csekklap felhasználásával mielőbb befizetni sziveskedjék. A Lelkipásztor merész anyagi erőfeszítését tegyék lehetővé és viszonzozzák olvasóink pontos fizetéssel.

Liturgikus magatartás *Jonas!*

6. Istentiszteleti szolgálat

Az oltár előtt

A liturgusnak az oltár felé fordulásával kapcsolatban felmerülhetne az az ellenvetés, hogy annak helyesléseivel szembekezdülünk Lutherrel. Ő ugyanis így vélekedik a Deutsche Messe-ről szóló iratában: „A helyes misében valóságos (esupa-„eitel“) keresztyének között az oltárnak nem kellene így maradnia és a papnak mindig a nép (gyülekezet) felé kellene fordulnia; ahogyan ezt Krisztus az úrvacsoránál kétségtelenül megtette. Nos, ennek hadd jöjjön el az ideje.“ De a hangsúly Luthernek ebben a megjegyzésében nem a liturgus, hanem az oltár helyzetének óhajtott megváltozásán van. Az oltárnak kellene asztal módjára minden oldalról megközelíthetőnek lennie és ebben az esetben mögötte arcal a gyülekezet felé fordulna a pap, de egyúttal az oltár felé is! Egyébként így volt ez az egyház kultusz-helyein a 4. század végéig és Lutheréhez hasonló óhajok azóta is el-elhangzanak. Az érdekesség kedvéért megemlíthetjük, hogy többek között a liturgikusnak is mondható berneucheni mozgalom egyik vezetője, Ritter Bernhard Károly, szintén azt tartaná helyesnek, ha az evangélikus templomban az oltár helyett nagy kereszt volna a gyülekezet orientációjának „ellenpólusa“, amelynek lábánál állanának a gyertyák és a pult a szentírás számára. Az úrvacsorát szerinte asztalról kellene kiszolgáltatni.

Amíg azonban templomainkban oltár van, addig indokolt és helyes a felsorolt istentiszteleti szakaszoknál a liturgusnak feléje fordulása. Az oltár pedig igenis *maradjon meg* az áldozati kultuszt elvető evangélikus egyház templomaiban is, akár Isten jelenlétének, ill. az emberek javát munkáló eselekvésének szimbolumát lássuk benné, akár Krisztus áldozatának, váltságművének jelképét, akár állandó emlékeztetést a magunk odaszánásának kötelességére, akár csak méltó helyét az úrvacsora szent eselekvényének.

Az oltárhoz való befordulás, ill. a gyülekezethez való kifordulás irányára vonatkozólag is szükséges egységes eljárás megállapítása. Ennek hiánya ma különösen akkor tűnik fel sokszor bántó módon, amikor az oltár előtt több liturgus helyezkedik el. (Több liturgusnak az istentiszteleten való közreműködéséről még szólunk.) Igazán nem épületes látvány, amikor fordulatokra kerül a sor és az egyik jobbra, a másik balra teszi meg azokat. Tartsuk magunkat ahhoz a hagyományos módhoz, hogy *minden fordulat jobbra történik!* (A római katolikus pap csak azért fordul a kollektát megelőző Dominus vobiscum után balfelé, mert az oltár bal, epistolai oldalán lévő misekönyv felé indul meg.) Sokan megszokták a balfelé fordulást. A katonák balfelé teszik meg a „Hátra arc!“-fordulatot, mert a jobbra-fordulásnál útban volna a jobb vállon nyugvó, vagy a jobb kézben tartott puska. Mi liturgusok akadálytalanul tehetjük meg a fordulatot jobbra. Így gyökeredzett meg az egyház kultuszában. Igaz, hogy ez nem „lényeges“ az istentisztelet áldása szempontjából. De vajjon

jobban szolgálja ezt ettől a „megkötöttségtől“ való szabadság és az ennek nyomában járó éppen nem gyönyörködtető „varietás“?

Milyen legyen a *kezünk tartása*, amikor nem fogjuk az agendát, vagy a bibliát? Természetesen összetesszük azokat, amint ez az imádság, az imádkozó lélek külső megnyilatkozásához illik.

Az imádságos gesztus nem pusztá forma. Aki elmerül Isten imádásában és mindenről megfeledkezve a teljes önátadás szent pillanatait éli át, annak *testi magatartásában* is kifejezésre jut a lélek élménye: áll, vagy térdel, fejet, vagy térdet hajt, sőt — amint ezt az antik korban, az Ószövetség és ma az izlám világában is látjuk — a legmélyebb megalázkodás, bűnbánat és imádság kényszere alatt arera veti magát Isten színe előtt. A fej- és térdhajtsát, sőt a földre areraborulást is (prostracio), a térdepelésről nem is szólva, ma is megtaláljuk a római katolikus egyház kultusz-életében. Nálunk, közelibbről magyarországi evangélikus egyházunkban, csak a fejhajts maradt meg. Isten irgalmazzon nekünk, ha ez a külső megszegényedés belsőnek a mutatója!

Az imádkozás testi magatartásában résztvesznek a *kezek* is. Ósrégi imádságos gesztus a kezek kitért felemelése, felfelé nyitott tenyérrel, mintegy készen az isteni áldás elfogadására. Megvan ma is egyes primitív népeknél. Megvolt a görögöknél, rómaiaknál, egyiptomiaknál, az előázsiai klasszikus népeknél, megtaláljuk az Ószövetségben is. De átvették az első keresztények is. (Lásd I. Tim. 2, 8.) A megalázkodást juttatja kifejezésre a kezek keresztetése a mellen. Mind a két gesztus megvan a róm. kat. egyház kultikus életében. A leggyakoribb imádságos gesztus azonban ma a *kezek összetevése és összekulcsolása*. Mind a kettő nagyon kifejező. Ha kinyújtott tenyérrel összetesszük kezünket, akkor ebben kifejezésre jut lelkünk felemelkedése Istenhez, bizalomteljes odaadása az Ő akaratának. Az összekulcsolt kezek egymásba fonódó ujjakkal pedig a tehetetlenséget, kiszolgáltatottságot és alázatosságot szimbolizálják: úgy állunk Isten előtt, mint a megkötözött rabszolgák uruk előtt, akik tudatában megérdemelt sorsuknak, el is fogadják azt.

A *két utolsó kéztartás közül* a római katolikus egyházban csak az első honosodott meg. Mi inkább összekulcsoljuk kezünket, már csak azért is, mert az összetett kezét az említett körülménynél fogva jellegzetesen római katolikus gesztusnak tartjuk. Pedig nem az! Aki megfigyeli lelke rezdüléseit, tudja, hogy sokszor magától is összetevődnek kezei „katolikus“, máskor meg önkéntelenül is összefonódnak az ujjai „evangélikus“ módra, — ahogyan éppen kifejezést keres, ami a lelkében végbemegy. Vagy az egyikhez, vagy a másikhoz — mint egyedül helyes imádságos kéztartáshoz — csak az fog ragaszkodni, aki mindig csak gépiesen veszi fel az imádkozó ember helyzetét és ezért mindig csak az egyik, vagy a másik módon, mert csak azt „szokta meg“. A magam részéről nem tudnám kizárólag az összekulcsolt kezeket az evangélikus liturgushoz illőknek minősíteni. Ha kívánatos az egységes szabályozás ezen a téren is, akkor döntően egy majdan nálunk is megszületendő evangélikus Cereoniálé és Rituálé. Addig is maradjunk meg a nálunk inkább meg-honosodott kéztartásnál: kulcsoljuk össze kezünket. Ahol eddig is

a másik módon tette össze a liturgus a kezét, tegye ezt meg továbbra is. De mindenképpen gondoljon minden liturgus arra, akárhogyan teszi össze kezét, tegye ezt méltóan az imádsághoz! Hanyagul leeresztett kezek, amelyeken csak az ujjak hegyei fonódnak egymásba, vagy éppenséggel unottan keringenek egymás körül a hüvelyujjak, megítélik az „imádkozó“ liturgust! Aki igazán imádkozik, vagy legalább is Isten színe előtt állónak tudja magát, önkéntelenül a *mell magasságáig* emeli majd minden alkalommal összetett, vagy összekulesolt kezét.

Szólnunk kell az oltári szolgálat alatt alkalmazandó *hang erősségéről és színéről* is. Az előbbire vonatkozólag csak annyit jegyzünk meg, hogy evangélikus liturgiában a liturgus minden szavát hallania és értenie kell a gyülekezetnek! Különféle hangerősség előírásának, amint ezt a római katolikus misében — négyféle módon is! — találjuk, a mi kuitszunkban nem volna értelme. Itt csak kettőtől kell óvakodnia a liturgusnak: a suttogástól és a bántó hangoságtól.

Hadd mutassunk reá ezzel kapcsolatban arra, hogy beszédünk érthetősége nem hangunk erősségétől függ, hanem attól, hogy *tisztán ejtjük-e ki a szavakat, sőt jóformán minden hangot, minden betűt*. Jó akusztikájú templomban az egészen halk beszéd is megérthető a legrejtettebb zúgokban is, ha gondosan formáljuk a hangokat. Viszont a harsogó beszéd is érthetetlen hanyag szó- és hangalakítás esetén. A kifogástalan, tiszta kiejtést is meg lehet szokni és liturgikus szolgálatunk szentsége megérdemli, hogy erre is akár a legnagyobb figyelmet is fordítsuk.

Az érthetőség másik követelménye a beszéd *megfelelő ütemének betartása*. Ez akkor helyes, ha a beszéd nem vontatott, még kevésbé pedig fékeveszetten száguldó. Az erős akarat és önfegyelmzés akkor is csodálatos eredménnyel járhat, ha valaki a hétköznapi beszédben megszokta vagy az egyiket, vagy a másikat. Hadd említsem meg a következő példát. Volt egy matematikai tanárom, akit erősfokú dadogása miatt a közönséges életben alig lehetett megérteni. Attól kezdve azonban, hogy belépett az osztályba, egy csapásra megszűnt a dadogása és a legtisztábban kiejtett szavakba öntötte kitűnő magyarázatait. De ismerek egy lelkésztestvért is, akit beszélgetés közben gyors ütemű, a szavakat el-elnyelő beszédmodora miatt sokszor nehéz megérteni. A templomban azonban épületesen kifogástalan a kiejtése. Tiszteletreméltó ez az önfegyelmzés. Bizonyára elveszi jutalmát a lelki élet területén is. De szükséges és elengedhetetlen is, amikor a liturgiában Istent szolgálja hangunk, beszédünk.

Ami a *hang színezését* illeti, ez alkalmazkodik a liturgia egyes szakaszaihoz.

A *kollekta-imádság* számára Luther a Deutsche Messe-ben még az „unisono“- vagyis a végig ugyanazon („F faut“) hangmagasságban történő olvasást írja elő, amelyben csak az egyes szakaszok végén száll le a hang. Ahol a liturgikus élet folytonossága ebben a vonatkozásban sem szakadt meg, természetesen és helyes a régi egyházi hagyomány fenntartása a liturgikus imádkozásban is. Nálunk azonban a legtöbb helyen szokatlan volna a visszatérés hozzá. Liturgikus

életünk mai fejlődési fokán nem is volna indokolt. Megelégedhetünk azzal a követelménnyel, hogy a kollektát természetesen, de ünnepélyes hangon, a szavakat értelmük szerint hangsúlyozva, de nem szavalva, nem éneklő, de nem is unottan monoton hangon mondjuk el. De ennek a szabálynak mértékéhez azután mérjük komolyan és kíméletlenül a magunk megszokott „liturgikus imádkozását“. És ha szükséges, módosítsuk! Bizonyára akadnak, akiknél szükséges lesz!

Budaker Oszkár

A konfirmációi fogadalomtétel érdekében

Újabbán nagyon hangosan és kitaróan kezdik követelni a konfirmációi fogadalomtétel elhagyását. Teszik ezt a lutheri reformáció jobb megértésére hivatkozva. Az a veszély fenyeget, hogy valami, amit elég hangosan és elég kitaróan, továbbá nagy tekintélyekre hivatkozva propagálnak, kellő megfontolás nélkül elfogadtatásra talál. Különösen, ha olyan lehangoló fölényűnek látszik az állásfoglalás, hogy már nem is mernek komolyan gondolkozni azon, hogy a másik oldalon is lehet keresni, sőt meg is találni az igazságot. Ha pedig valami úgy, ahogyan van, nem egészen kifogástalan, akkor mindig meg van az emberekben a hajlandóság, hogy a fürdővízzel együtt a gyereket is kiöntsék. Ha későn kezdünk el gondolkodni, bizony úgy járhatunk, hogy már hiába keressük a gyereket a ténkőben, mert, amint a tavalyi Lelkipásztorból értesülhettünk, a konfirmációi fogadalmat máris jó sekan elhagyták.

Vártam, hogy majd csak néhány szó a vádlottak padjára ültetett fogadalomtétel érdekében is, de miután ez eddig nem történt meg, kénytelen vagyok e néhány megjegyzéssel perújítást kérni. Talán még nem lesz késő. Akik még nem hajtották végre a halálos ítéletet, azokat mindenesetre arra kérem, hogy várjanak, mert hátha még felmentő ítéletet kap a vádlott.

Hogy a fogadalomtétel kérdésében helyesen lássunk, először is különbséget kell tennünk a szónak ószövetségi és evangéliumi tartalma között. *Ég és föld különbség van a között, hogy a fogadalom Isten jóindulatának az elnyerése érdekében, vagy az elnyert jóindulat viszonzásaképpen történik.* Lehet, hogy az evangélium egyházában is vannak olyanok, sőt bizonyos is hogy vannak, akik azt gondolják, hogy az Isten kegyelmét nekünk kell megszerezni valamiféle életodaszenteléssel és hogy ebből a kegyelemből, jóindulatból már előlegbe is kaphassunk valamit, azért kell az életünk folyamán megvalósítandó odaszentelésre fogadalomtétel formájában elkötelezni magunkat. De ennek a bajnak nem az az orvossága, hogy az egész fogadalomtételt kihajítsuk a konfirmációból, hanem hogy feltárjuk, megvilágosítsuk, megértsük és elfogadtassuk annak evangéliumi értelmét. *Evangéliumi értelemben a fogadalomtételben nem történik más, mint egész életünknek maradéktalan odaszínása annak az Istennek a szolgálatára hálaáldozatként, aki úgy szeretett bennünket, hogy az ő egyszülött Fiát adta érettünk.* Vajjon nem kell ennek megtörténni? Nem mondja-e Pál apostol: „Kérlek azért titeket atyámfiak az Istennek irgalmasságára, hogy szánjátok oda a ti testeiteket élő, szent és Istennek kedves áldozatul mint a ti okos tiszteleteteket.“? Nem mondja-e Luther a Kis Kátében, hogy Jézus azért váltott meg engemet, „hogy egészen az övé legyek, az ő országában ő alatta éljek, néki szolgáljak örökkévaló igazságban, ártatlanságban és boldogságban.“? Evangéliumi értelemben a konfirmációi fogadalom nem más, mint az az oda-

szándék, amit Pál apostol kíván tőlünk. Mi módon valósulhat meg egyáltalában az a Luther által a megváltás céljaként jelzett állapot, ha az amit Isten tett értem, nem tudja belőlem ezt az odaszánást kiváltani? Azt szokták ellenvetésül felhozni, hogy ez az életadás úgysem valósul meg és akkor csak vétkezünk a fogadalmunkkal. Fordítsuk meg a dolgot. Egyáltalában megvalósulhat-e csak a legcsekélyebb is az Istennek való engedelmességből, ha Isten még az erre való elhatározást sem tudja felébreszteni bennünk? Aki hegedülni tanul és eltökéli magát, hogy a lehető legjobban végzi a dolgát, nem fog-e azért nagyon sok hibát csinálni különösen kezdetben? Vajjon jobban menne akkor a dolog, ha el se határozná magát, hogy most igazán hibátlanul próbálja eljátszani a feladott darabot? Mikor Jézus azt mondta a bűnösnek: „Eredj el és többé ne vétkezzél!” — nem azért mondta-e, hogy a bűnös határozza el komolyan, hogy többé nem fog vétkezni? Nem tudta-e Jézus, hogy a bűnös hiába határozza el magát, amíg e földön jár, mégis naponta vétkezni fog? Vajjon Jézusnál is helyteleníteni fogjuk, hogy ezt az elhatározást kívánta felébreszteni a bűnös lelkében? Miért nem tudjuk hát belátni annak a létjogosultságát, hogy *konfirmándusaink ünnepélyes fogadalomban ajánlják fel életüket hálaáldozatul Jézus maradéktalan szolgálatára?*

Az eddig elmondottakba tulajdonképpen már beleszővődött a felelet arra az *ellenvetésre* is, amelyre külön is ki kell térnem. Azt szokták a fogadalomtétel ellen mint főérvet felhozni, hogy *az isteni oldalról az emberi oldalra helyezi a hangsúlyt*. Csak utalok itt arra, amit ezzel a váddal kapcsolatban D. Dr. Heim Károly mondott „Az ébresztő bizonysgtétel dogmatikai alapja” c. cikkében (Lelkipásztor 1947. nyári számának 212. oldalán az első bekezdés). Hát igen, amíg szívünk rejtett pelagianizmusától meg nem szabadulunk, addig ezeket a dolgokat sohasem tudjuk megérteni és addig szívünk „természetes” pelagianizmusát folyton azzal igyekezünk takarni, hogy Isten védőügyvédjeként lépünk fel olyan jelenségekkel szemben, amelyek elkerülhetetlenül együtt járnak azzal a folyamattal, melyben Isten éppen az emberi oldal körül körül forgolódo boszorkánykörből szabadít meg valakit és az egyetlen fundamentumra, a kösziklára Jézus Krisztusra, a Megfeszítettre állítja a lábait. Hűséget fogadhatok-e Jézusnak és az ő egyházának, mielőtt hittel megragadtam volna azt, *amit Jézus tett értem?* Épülhet-e az a hűségfogadásom másra mint *Jézus vérének az erejére?* — Hogy ezzel sokan visszaélnék? Hogy sokan felületesen és helytelenül teszik a fogadalmat? *Hogy sokan csak az emberi oldalt fogják látni?* Hogy arra irányul majd a figyelem, amit az ember tesz és nem amit az Isten tett a megváltás tényében? Nos, ezen az alapon bátran kihajíthatnánk az úrvacsorát is az egyház életéből. Sőt kihajíthatjuk az igehirdetést is, mert minduntalan arra irányul a figyelem, amit ember tesz, holott csak akkor van értelme az egészsznek, ha észrevevesszük, hogy nem emberi produkció folyik, hanem Isten cselekszik velünk valamit és Ő ad személyesen valóságos bűnbocsánatot az ige által. Azt pedig semmiképpen nem lehet lealkudni, kiszűrni vagy desztillálni Isten dolgaiból, hogy a keresztyén élet valóságos elindulásának kezdetén ott kell állni egy nagy döntésnek, elhatározásnak, fogadalomnak, hogy életemet maradék nélkül átadom Istennek, aki engem Jézusért gyermekévé fogadott.

Csak természetes ezek megfontolása után, hogy a konfirmációban, — amelyik — bármilyen fogalmi meghatározást adjunk is neki — mindenképpen annak az érdekében történik, hogy a gyermek a keresztségben kapott kegyelmet hittel megragadja, vagy a kegyelmet megragadó hitében

megerősödjek, — alkalmat nyújtunk a gyermeknek arra, hogy az élő hit által mindig megszülető életodaszánást a konfirmációi fogadalomban ünnepélyesen is kifejezésre juttassa.

Túrmezei János.

Úrvacsoravétel a magam kezéből

Örömmel olvastam a Lekipásztor legutóbbi számában id. Abaffy Gyula hozzászólását a sumptio kérdéséhez. Azért örültem neki legjobban, mert azt bizonyítja hozzászólása, hogy lekiéletet igénylő lelkészi karunknak valóban nem csak elméleti kérdése ez.

Véleményem szerint egyházunk ébredésével járó jelenség a sumptio kérdésének felvetődése is. Számomra másfél éve került elő. Leírom, mi váltotta ki és hogyan „oldottam meg” a magam számára.

1946. júniusában egy nyiregyházi lelkészkonferencián oly csodálatos úrvacsoravételben lehetett részem, amilyenről azelőtt legfeljebb csak elképzeléseim voltak. Ez nem jelenti azt, hogy régebben nem voltak áldott úrvacsorázásaim, de ez egészen rendkívüli volt. A legmélyebb összetörtetést ugyanakkor a legboldogítóbb felemeltetést, a megkegyelmezést jelentette. Szinte megelevenédni láttam az oltáron az értem áldozathozó Krisztust... Magamban akkor egy páratlan áldott Úrvacsoraként könyveltem el az esetet. De hetekkel és hónapokkal később újra meg újra csodálkozva kellett megállapítanom, hogy azóta a Lélek valami különös hordozó hatalmát éreztem: fáradhatatlanság, a szolgálat öröme, ereje, a test igényeinek elhalványulása emlékeztettek erre. És amikor e feltűnő jelenségek okát kutattam, a végső forrásként mindig ezt az Úrvacsorát kellett látnom.

Hasonlóan kísérő jelenség volt az is, hogy attól kezdve nagyon vágyódtam a minél gyakoribb úrvacsoravétel után. Egyrészt érthető lett számomra az öskeresztyének gyakori úrvacsorája, másrészt még világosabbá lett előttem, hogy bizony, az Úrvacsora épen nem csak bűnbocsánati aktus, hanem azt is magában foglalva eucharisztia, erőforrás, megszentelődés ereje. Így azután, ahányszor csak alkalom volt rá, mindig kiszolgáltattam magamnak is az Úr testét és véréit.

Igy tapasztaltam meg azt, hogy mostmár egyik úrvacsoravételém sem volt olyan mint a másik. A bűnbocsánat motívuma megmaradt, de mindig valami új, aktuális momentum társult hozzá: most egyik vagy másik konkrét bűnöm ellen vettem az úrvacsorát, most örömöm visszanyerésére, majd szolgálatom ellanyhulásában stb. stb. Így tapasztaltam meg, hogy állandóan aktuális az Úrvacsora. S azóta, — mint Abaffy is írja — nem tudom nyugodt szívvel sumptio nélkül kiszolgáltatni másoknak, mert amikor úgy érezném is, hogy „nincs rá szükségem” — Luther szerint — akkor van rá legnagyobb; amikor pedig úgyszintén szükségét érzem, akkor meg véték lenne nem élnem vele. — Arról nem is szólok, hogy a gyülekezet számára tagadhatatlanul sokat jelent a lelkész állandó úrvacsoravétele. Csodálkozva gondolok arra: milyen lehetetlen dolog, hogy megszegényült istentiszteleti életünkben nemcsak a liturgiában, de úrvacsorázás szempontjából is „épp a lelkész van legkevésbé áhitatos magatartásra és legnyomorultabb hitéletre” kárhoztatva. Úrvacsorát még a lutheri minimális évenkénti négyeszeri esetben sem veheti!

Mármost az a kérdés, hogyan oldódott meg számomra a sumptio *teológiailag és gyakorlatilag?*

Teológiailag világos volt számomra, hogy a mindenkori feloldozás és az Úrvacsora nem tartoznak szükségképpen össze, különösen, ha az Úrvacsorának eucharisztia-jellegére gondolunk. Másrészt megnyugtatót János Andor véleménye, mely szerint vallotta, hogy a lelkész úgyszintén hirdeti a feloldozást s a hit hallásból lévén, az íge feloldozást hirdet neki is. Fogadja hittel!

Gyakorlatilag pedig természetes számomra, hogy a sumptio hacsak lehet kerülendő: ha van másik lelkész jelen a templomban, ő végezze a szolgáló lelkész feloldozását, ha pedig „be is van öltözve”, akkor úgyszólván kiszolgáltatják egymásnak a szentségeket. (Ha Weiler Henrik lelkészársam itthon van, mindig közösen osztunk Úrvacsorát s élünk is vele mindketten; ha nincs itthon, vagy én nem vagyok itthon, a másik sumptioval szolgáltatja ki. Természetes, hogy mindig a lelkész vegyen először Úrvacsorát s azután a hívek: itt nincs helye álszerénységnek.) Sehogyan sem találtam célravezetőnek és kivihetőnek, de feltétlenül szükségesnek sem a szomszéd gyülekezetbe való utazást feloldozás érdekében, bár természetesen csak helyeslendő, ha valaki élhet vele. Feloldozásért nem lehet csak úgy „átruccanni” a szomszédba. Az úrvacsoravétel ott lesz igazán lelkivé előzményeiben is az oltár előtt.

Ajánlott megoldás: fogadjuk el, amit a tavai idevonatkozó cikkek is megállapítottak, hogy bibliailag nem kifogásolható a sumptio. Tegyük szabaddá, önkéntessé a sumptio lehetőségét, mert pro vagy contra megkötés lelkiismereti sérelmek, ill. farizeizmus forrásává válhatik. A cél az legyen, hogy ne csak a hívek éljenek minél gyakrabban az Úrvacsorával, de legyen erre lehetőségük a lelkészeknek is a *helyzethez képest* sumptioval vagy anélkül.

Győry János

Egyházi tájékoztató

A szlovákiai evangélikus egyház rangidős püspöke a lakosságcseréről

Örömmel közöljük Csobrda Vladimír dr., hivatalára nézve legidősebb püspököknek a szlovákiai evangélikus egyház legutóbbi egyetemes közgyűlésén betervezett évi jelentéséből a szlovák-magyar lakosságcserevel kapcsolatos megnyilatkozást. Úgy érezzük, más hang és más megatartás ez, mint amit 1946-ban a lakosságcsere előkészítéseként hazánk területén működő propaganda-bizottság szlovákiai evangélikus lelkésztagjainál, élükön szlovák püspöknél, tapasztaltunk.

A fájdalmas operáció.

„A határmenti szlovákok hazatelepítése minden bizonnyal a legkomolyabb, egyben azonban a legnehezebb és legfelelősségteljesebb kérdés úgy állami, mint egyházi életünknek. — Én a lakosságcserere mindig úgy tekintettem, mint nehéz, fájdalmas operációra, amely míg tart, fájdalmas, de ha sikerül, áldásos lehet mindkét ország számára, mert lerakhatja alapját a tartós békének és a zavartalan jószomszédi együttélésnek.

A hazatelepítés alap gondolata tehát szép, magasztos idea és törekvés. De amint az operáció csak úgy sikerülhet, ha alkalmas helyen hajtják végre és nem vágnak mélyebbre, mint amennyire nélkülözhetetlenül szükséges, úgy a lakosságcsere is sokkal simábban és könnyebben történhetet volna, elmaradhattak volna mindkét oldalon a nem egyszer egészen drámai jelenetek, ha kezdettől fogva az igazság és igazságosság alapkövén állva, az önkéntesség jegyében, mindkét állam és az összes érdekelt lakosok beleegyezésével, a szükséges egyetértésben és baráti együttműködésben folyt volna le. — Kár, hogy a bűnös emberek kezében a legideálisabb törekvések és legáldottabb művek is könnyen eltorzulnak. — Hibák történtek intrá és extra muros, hibák történtek mindkét oldalon! Nem sikerült mentesítenünk a kitelepítés alól az öreg, 80 éves, mindig és minden-

ben becsületes és a csehszlovák köztársasággal szemben is több, mint lojális férfit, a volt eperjesi professzort és igazgatót Gömörly Jánost sem, bár érdekében közben jártam levélileg, személyesen és táviratilag. Oly hiteles adatok szolgáltatásával, amelyeket feltétlenül figyelembe kellett volna venniök az intéző köröknek, ha nem érvényesültek volna bűnös hatások, személyi kérdések, vagyoni érdekek és még mit tudom én, mi minden más. — Mindezt elmondani — úgy érzem — kötelességem volt!”

Óriási felelősség.

„Nem tagadom, kezdettől fogva bizonyos aggodalmat hordoztam szívemben amiatt, hogy a lakosságcseré előkészítő munkáiban résztvesznek a mi lelkésztestvéreink is, élükön Oszuszký püspök-testvéremmel. És ez az aggodalmam csak nőttön-nőtt, mikor hallottam, hogy a szlovák lakosság mindenfelé a lelkészeket keresi, őket kívánja hallani, velük akar beszélni, tőlük vár tanácsot és az ő szájukból akarja hallani az ígéretek. Minden bizonnyal ez nagy kitüntetés volt lelkésztestvéreim számára, feltétlen bizalom, — de éppen ezért egyúttal óriási felelősség is. Mert ezek az emberek mielőtt elhatározták magukat az áttelepülésre, meg akartak bizonyosodni afelől, hogy nem csak gazdasági életük lesz biztosított, de hogy majd lelki, egyházi élet tekintetében is megfelelő gondoskodás történik felőlük, egyháziilag is fejlődhetnek, lesznek templomaik, papjaik, biztosítva lesz gyermekeik vallásoktatása, járhatnak istentiszteletekre s megfelelő kárpótlást kapnak az elhagytni kényszerült egyházi vagyonért is. — Mindezt megerősíttetni kívánták a mi lelkészeink szájából származó ígérétekkel is.

És éppen itt volt az én aggodalmaim gyökere, hogy ha majd a lakosságcseré még sem sikerül, ha a hazatelepülők valamiben csalódnak majd, akkor annak következményeit az egyház viselheti. — A kapott levelek és a hallott hírek alapján azt kell látnom, hogy aggodalmam nem volt egészen alaptalan. — Minket természetesen elsősorban az áttelepültek vallási érdekei és szükségletei érdekelnek és éppen ebben a tekintetben érte őket nem egyszer csalódás, aminek azután kifejezést is adnak. Úgy látszik, hogy többet ígértek nekik, mint amit kapnak. — De talán még így is hálát adhatunk az Istennek, hogy nincsen rosszabbul.”

Több megértést.

„Az áttelepültek is sokkal megelégedettebbek lehetnének, az egyháznak is sokkal kevesebb gondja, nehézsége lehetne, hogyan elégítse ki az addig rendezett gyülekezetekben élénk lelkiéletet élt, de most szétszórt áttelepülteknek a lelki szükségleteit, ha e tekintetben több megértés található itt nálunk. Hadd említsek meg egy nagyon jellemző esetet. Amikor egy adott esetből kifolyólag arra kértem az Áttelepítési Hivatal elnökét, hogy legyenek nagyobb tekintettel az áttelepültek vallási szükségleteire, mert sokszor igen elégedetlenek, akkor az elnök úr biztosított engem arról, hogy minden tekintetben gondoskodás történik róluk annyira, hogy pl. a diószegi telepes gyülekezet csakhamar megszügyenyíti az ősi lipótszentmiklósi gyülekezetet is. Nem ismertem a példának említett gyülekezet helyzetét s így az elnök úr nyilatkozatát megnyugvással fogadtam. — Mily nagy lett azonban csalódásom és csodálkozásom, amikor röviddel ezután olvastam a diószegi egyházközség anyagi megsegítés iránti kérelmét egy kétségbeesett segélykiáltást és amikor hallottam, milyen nyomorúságban van a lelkész családja, amelynek a szó legszorosabb értelmében véve, nincs mit ennie, s hogy amikor panaszkodtak az Áttelepítési Hivatal egyik vezetőjének, akkor az azt a tanácsot adta nekik, hogy a lelkész

úr a paposkodás mellé keressen magának valami más foglalkozást is! Hogy mi célja és értelme volt az elnök úr nyilatkozatának, azt ezeketán felfogni nem vagyok képes, — de ma már legalább tudom, hogy hogyan is festenek hát áttelepültjeink „virágzó” gyülekezetei, amelyekre az Áttelepítési Hivatal visel gondot.

Evanjelicky Posol zpod Tatier c. szlovák egyházi lap 1948. évi 3. számából közli: *Dedinszky Gyula.*

KÖNYVTÁRBAN

Egy papi regény

Sinclair Lewis: Elmer Gantry (A prédikátor.) Ára 48 forint.

Amikor ezt a könyvet elolvastam, megerősödtem abban a régi sejtelmemben, hogy az egyházban csak egy bűn van: a képmutatás. Ez a könyv egy képmutató regénye, aki elindul egy kis baptista szemináriumból, hogy eljusson a metodista püspöki székhelyre. Ami közben van, az az amerikai egyházi élet szörnyű torzképe, — de jaj nekünk, ha ebben a torzképben nem ismerünk magunkra! Mert a karrikatúrák örök érvénye abban van, hogy a jellemző vonásokat emelik ki.

Elmer Gantry (olv. gentri) „sohasem mondott semmi fontosat, de mindig zengő hangon beszélt.” Csoda-e, ha megmámorosodott a saját hangjától úgy, hogy végül is nem tudott más lenni mint pap, „túlsokat nyelt már a szónoklás kábfőtőseréből, semhogy újból egyszerű kereskedelmi utazó tudott volna lenni.” Ez a könyv egyellen iszonyú vádbeszéd a szónokló egyház ellen. És melyikünk nem érezte még személy szerint a beszéd démoni kísértését, a szónok véztes mámorát, aki megfogta hallgatóit?

Elmer Gantry felfelé ívelő pályáján nem vettél meg semmiféle segítséget. Mert hiszen az egyháznak akkor is meg kell élnie, ha „szabad”-egyház s miből éljen, ha nem hívei áldozatkész-ségéből? Egy-egy zsfros falat megnyeréséért ádáz küzdelem folyt a felekezetek között, hiszen az egyházközség felvirágzása függött X bankár egyháztagságától. És a pénz — Amerikában is, de igazán nemcsak ott! — hatalom. S hatalmi mámorában Elmer arra gon-

dol, hogy egy szövetségben egyesíti majd Amerika minden erkölcsi szervezetét, annak ő lesz a vezetője, sőt az Egyesült Államok vezérelnöke, „egy napon a világ diktátora.” Ez a könyv szörnyű vádirat az elvilágiasodott, a klerikális és imperialista egyház ellen. Ahogy a könyv egyik legszimpatikusabb alakját, Frank Shallardot, a becsületes kételkedőt a vallás nevében „kinyírják”, meglinceselik, az hátborzongatóan emlékeztet az inkvizíció legsötétebb napjaira. S mindezt a huszadik században s a szabadság klasszikus hazájában.

Elmer Gantry életének kétségkívül egyik legizgalmasabb szakasza az az evangélizációs kampány amit Falconer nővérrrel, az ellenállhatatlan evangélizátornóval együtt él át. *Vallás és sexualitás* megdöbbenő kapcsolatai a vallástörténelemből ismeretesek s mi szívesen elfeledkezünk arról, hogy a kereszténység is vallás — emberi megnyilvánulása szerint! A vét és arany keftős íg-zetéből az előbbi közelebb van hozzánk, mint bevalljuk. Persze nem olyan durván, hanem szublimált formákban, — és annál veszedelmesebben.

Elmer Gantry eljut a képmutatásban oda, hogy sokszor már maga is hiszi azt, hogy amit művel, az hasznos és jó. És ez az ördögi. Amikor valaki áldozatul esett saját bűvöletének. Az ilyen nincsen segítség. Ilyenek voltak a farizeusok is, akik meg voltak győződve arról, hogy Isten emberei. Kiszajátították és monopolizálták az egyházat s a vallást s mindenkit, aki má-

véleményen volt, keresztre küldtek. Ez a könyv nyüzsg az ilyen figuráktól. A szerző biztosít bennünket, hogy egyetlen alakja sem élő személy. Én nem volnék ebben olyan bizonyos.

Van itt-ott néhány fénysugár is a nagy sötétségben. Például Andow Pengilly, az öreg falusi pap alakja s a már említett Frank Shallard, a becsületes, kereső lélek. De ezek csak arra jók, hogy megvilágítsák az infernót.

Hát ez volna az egyház képe? kérdezzük elszörnyedve, mikor végre megkönnyebbült sóhajjal letesszük a négyszázoldalas könyvet. Talán csak Amerikában, a korlátlan lehetőségek hazájában, érvényes az egyháznak ez a torzképe. Milyen jó is, hogy mindig van valami, amivel megnyugtathatjuk magunkat. Mikor értjük meg, hogy nekünk is szól Pengilly atya elképesztő kérdése: „Mr. Gantry, miért nem hisz Istenben?”

Ezt a könyvet tanítani kellene a teológiákon. A valóság ismerete mindig fájdalmas, — de akkor a bibliát sem szabadna olvasnunk.

Groó Gyula.

Dr. MAKKAI SÁNDOR: ÚTMUTATÓ A GYŰLEKEZETI MISSZIÓ MUNKÁJÁHOZ. A református egyetemes konvent kiadása. Budapest, 1948. 138 l.

Januári számunkban ismertettük a református „belmissziói munkaprogramnak“ őszi kötetét. A most megjelent tavaszi kiadvány még gazdagabb. Makkai Sándor, a református egyház hazai missziói munkájának irányítója, a volt erdélyi püspök, egyre nagyobb szabású missziói tervben fogja össze a különböző gyülekezeti munkákat. Ehhez ad iránymutatást meg anyagot a könyvben. 1948 a magyar református egyház missziói munkájában az ifjúság esztendeje, a szabadság ünnepi éve, az indonéz külmisszió meginduló szakasza, ugyanakkor talán nagy fordulópont: az Országos Missziói Munkaközösség megszervezése és a missziói munkának teljesen gyülekezeti és önfenntartóvá válása. A tartalomról kiemeljük: Dr. Makkai László, Keresztység és marxizmus c. cikkét, továbbá Hoekendijk „A fiatal egyházak ma“ c. megkezdett tanulmányozzatát

V. J.

A Magyar Evangélikus Egyház Püspöki Karának Körlevele

Az Úr Jézus Krisztusnak kegyelme, az Istennek szeretete és a Szentléleknek közössége mindnyájatokkal!

SZERETETT MUNKATÁRSAIM!

22/XV/1947—48. szám. Utalok 1948. évi január hó 22-én 11/XV/1947—48. szám alatt a gyülekezetek lelkipásztoraihoz intézett azon közlésemre, hogy egyházunk az 1848-as szabadság-korszak hatalmas alkotásait és hősi küzdelmét szíve érzéseivel a magáénak vallja s a centennárium országos ünnepébe hazafias lelkesedéssel beleilleszkedik.

Évszázados leigázottság után a szabadság naptámadatát jelenti az 1848-as korszak. Elyomatásban senyvedő nemzetünk s szabadságjogaitól megfosztott népünk a szabadságban ismeri fel méltóságát, történelmi hivatását, életfeltételeit s történelmi küzdelmének célját. A szabadság kirobbanó ünnepéhez vezető út megépítésén hűségesen dolgoztak a reformáció egyházai. Nemzeti szabadságunkkal együtt sorvadt vallás-zabadságunk s a szabadságért folytatott küzdelemben a lélek fegyvereivel harcolt az evangélium népe, mely évszázadokon át szívében hordozta a szent Isten ama örök igazságát, hogy a lelkiszabadságból születik minden szabadság és ember, nemzet, egyház és nép egyedül csak a Lélekből született szabadságban találja meg méltóságát és Istentől adott jogainak teljességét. Munkásai, de egyszersmind örökösei is vagyunk ennek a szabadságnak. Belőle szívünk éltető levegőt, benne erősödünk és általa kapjuk szolgálatunk jelentős élet-elemét.

Evangélikus egyházunknak a szabadság történelmi korszaka sok tanítást mond és sora kötelez, Hálaadás oltára elé állítja és önvizsgálatra indítja. Egy évszázad felcsillanó fényében megvizsgálhatja, hogy megbecsülte-e Istennek a szabadságban adott ajándékát, Megőrizte-e annak lényegét, megtisztította-e azt emberi gyarótságaitól? Fejlesztő erővé tette-e történelmi életében? Engedte-e benne és általa kiteljesedni az Isten képre teremtett ember és nemzet igazi méltóságát?

Nekünk, nemzetünk hivatásában bízó magyaroknak és Istenben hívő evangélikusoknak külön is van mondanivalónk evangélikus népünkhöz. Evangélikus egyházunk elhatározta tehát, hogy az országos ünnepekbe beleilleszkedésen kívül, külön ünnepeket tart a centennárium alkalmával.

Ünnepet tartunk Budapesten az ország fővárosában az Egyházegyetem, a Luther Társaság és az Országos Luther Szövetség együttesen tartandó ünnepség-sorozatával.

Ünneptörténetünk szólítja fel gyülekezeteinket és iskoláinkat. Ne legyen az országban olyan evangélikus község, templom és iskola, mely évszázados történelmi ünnepünkön ne emlékezzék a szabadság korszakának eseményeiről s az emlékezés tüzénél ne keressen világosságot jövődünk számára.

A gyülekezeti ünnepeket március 7-től március 20-ig tartjuk. Négy előadást álló sorozatban a következő megvilágításban méltatjuk a szabadság korának jelentőségét:

Az evangélikus egyház és a nemzeti szabadság.

1. A szabadsághoz vezető út (március 7.).
2. Az 1848-as korszak történelmi jelentősége (március 14.).
3. Evangélikus hősök, vértanúk és bizonyágtevők (március 15.).
4. Örökségünk-feladataink (március 20. Emlékezés Kossuthra).

Március 15-én délelőtti ünnepi istentiszteletet tartunk, melyen igehirdetés helyett felolvassuk a püspöki karnak Isten szentigéjére alapított ünnepi pásztorlevelét.

Az első előadást megelőzően felolvassuk gróf Zay Károly egyetemes felügyelőnek 1848 márciusában kiadott ünnepi szövegét. Az utolsó előadást követően pedig március 20-iki ünnep befejezésekor felolvassuk az egyházegyetem vezetőségének evangélikus népünkhöz intézett ünnepi szövegét. A 3-ik előadásnál használjuk fel a gyülekezet és iskola helyi történelmi vonatkozásait.

Az iskolák ünnepe mindenütt egy-egy iskolai ünnepből áll. Joga van azonban az iskola vezetőségének, hogy iskolai ünnepségét bővítsé.

A gyülekezeti ünnepi előadásokat, az 1848-as egyetemes felügyelői szöveget, a püspöki-kar pásztorlevelét és az egyházegyetem vezetőségének ünnepi szövegét idejekorán nyomtatásban közöljük. Az iskolai ünnepség előadásához is adunk anyagot.

Kérem gyülekezeteim munkásait, lelkipásztorait, nevelő-munkásait, felügyelőit és presbitereit, hogy egyházunk centennárium ünnepségre lelkileg is felkészüljenek. Kövessenek el mindent, hogy a történelem évszázados nagy eseményeiről való megemlékezésük méltó legyen a szabadság történelmet formáló eszméjéhez és egyházunk nemzeti szolgálatához.

23/XV/1947—48. szám. A Magyar Luther Társaság f. évi február hó 5-én közvetlenül küldött körlevelére utalással a magam részéről is bizalommal felkérem gyülekezeteink vezetőit, hogy a Társaság javára engedélyezett templomi offertóriumot okvetlenül megtartsák. Ha február 15-én nem történt volna ez meg, akkor pótolják egy másik vasárnapon, de ne hagyják anyagi támogatás nélkül egyetlen evangélikus irodalmi társaságunkat.

Tekintettel a Luther Társaság nagy egyházi hivatására, kidolgozott irodalmi programjának gazdagságára és jelenlegi súlyos anyagi helyzetére, kérésemet még megtoldom azzal, hogy az offertórium anyagi eredményét

lehetőleg növeljék. Bizalommal kérem, hogy a Luther Társaság körlevelében elmondottakat részesítse figyelmében s a Társaság anyagi- és erkölcsi támogatására tegyen meg mindent.

24/XV/1947—48. szám. Bizalmasan hozom egyházközségeink tudomására, hogy egyetemes presbitériumunk foglalkozott a vagyondézsma kérdésével és arra az elhatározásra jutott, hogy az egyházi vagyont a vagyondézsma szolgáltatás kötelezettsége alól mentesnek tekinti s ezért az ezzel kapcsolatos bevallás mellőzését kéri. Felkérem gyülekezeteink vezetőségét, hogy amennyiben idevonatkozó vallomást már beszolgáltattak, vagy annak szolgáltatására felhívást kaptak volna, vagy kapnának, illetve ha rájuk vagyondézsma, vagy bírságot vetettek volna ki, a vonatkozó iratok másolatát csatolva, ha adéktalanul tegyenek jelentést hozzám és közvetlenül az egyetemes felügyelőnek is.

25/XV/1947—48. szám. A VKM. f. évi január hó 15-én kelt 155.706/1948. V. ü. o. szám alatt rendelkezik a hadigondozottak kedvezményben részesítéséről közszállítási munkáknál.

Ezen leiraton kívül további rendelkezést tartalmaz a népjóléti minisztérium 127.631/1947. és 127.632/1947. IV/2. számú rendelkezése az 1933. évi VII. tc. 30. §-a. Egyházi építkezések kiadásánál ezen rendelkezésekre figyelemmel kell lenni.

26/XV/1947—48. szám. A VKM. 1947. évi november 20-án kelt 166.947/1947. számú rendeletében megállapítja, hogy az államilag segélyezett általános iskolák a helyi javadalom befizetését vagy egyáltalában nem, vagy csak részben teljesítették.

A miniszter úr megkeresésére felkérem az érdekelt iskolák fenntartóit, hogy a multa nézve egy összegben, a jövőben pedig havonta, legkésőbb minden hó 5. napjáig pontosan fizessék be a 107.716. számú „V. K. M. Polgári iskolai nem állami alkalmazottak helyi javadalma, bevételi számla Budapest”, illetve a 107.715. számú „V. K. M. Népiskolai nem állami alkalmazottak helyi javadalma, bevételi számla, Budapest” elnevezésű csekkzámla javára.

27/XV/1947—48. szám. Bár a papírárak emelkedése miatt az ujságárat már f. évi február hó 1-től 50 %-kal emelték, a Lelkipásztor c. hivatalos lelkészi értesítőnk nem emelte fel előfizetési díját. Február végén azonban az előállító nyomda a már ősszel bekövetkezett áremelés után újabb áremelést foganatósított, ami kényszerűvé teszi, hogy a Lelkipásztor előfizetési díját felemeljük. Az értesítő már eddig is a legnagyobb anyagi erőfeszítést tette, mert a 2 ívre megállapított előfizetési ár ellenére ismételtén nagyobb terjedelemben jelent meg, hogy az egyházközigazgatási rész bővülése ellenére is végrehajthassa szellemi programját és teljesíthesse a cikkeiben végzett szolgálatát. A Lelkipásztor új előfizetési ára a lelkészi állások számára járó kötelező hivatalos példányoknál 50 %-kal emelkedik.

Bizalommal kérem, hogy 1948 március 1-től számítódóan a Lelkipásztor havi 6 Ft-os előfizetési árát tudomásul venni s az előfizetési díj mielőbbi beküldéséről gondoskodni szíveskedjék.

AZ ÚR BÉKESSÉGE LEGYEN VELETEK!

Budapest, 1948. évi február hó 24-én.

D. Kapi Béla s. k.
a dunántúli egyházkerület püspöke.

Túróczy Zoltán s. k.
a tiszai egyházkerület püspöke.

D. Ordass Lajos s. k.
a bányai egyházkerület püspöke.

Dr. Csengődy Lajos s. k.
esperes
a dunáninneni egyházkerület
püspökhelyettese.

Az Evangélikus Evangélizáció höjti könyvújdonsága

Dr. SAARNIVAARA UURAS: HOGYAN KAPHATOK BÜNBOCSÁNATOT?

Az evangélikus egyház ősi hite és tanítása a kulcsok hatalmáról a hitvallási iratokból és Luther Márton írásaiból vett idézetek tükrében. Magyarra fordította Csepregi Béla.

Fejezetecímek: 1. Mi a keresztyén gyülekezet vagy egyház? 2. Hol található meg Krisztust és a kegyelmet? 3. Mi a megtérés? 4. Kinek kell megvallanunk bűneinket? 5. Mely bűnöket kell megvallanunk a magángyónásban? 6. Mi haszna és áldása van a magángyónásnak? 7. Mi a kulcsok hatalma? 8. Mi a keresztyének lelki papsága? 9. Hogyan nyerünk bűnbocsánatot? 10. Hogyan lehet a miénk Krisztus igazsága? 11. Mit jelent a kézrátétel? 12. Függe a feloldozás hatékonysága a bűnbánattal és vajjon feltételen kell-e hirdetni? 13. Honnan vesszük az erőt, hogy higyjünk a Jézusban megjelent kegyelemnek? 14. Milyen az igazi hit? 15. Mik az élő hit gyümölcsei? 16. Hogyan tekint Isten a hívők bűnére? Kell-e élnünk a gyónással és a feloldozással az úrvaesora vétele előtt? 18. Kit szabad úrvaesorához bocsátani? 19. Ki él méltóképen az úrvaesorával? 20. Hogyan kell Isten ígését hirdetni? 21. Hogyan kell a kulcsok hatalmát használni?

Előjegyzési ára (március 15-ig) 4 forint. Megjelenik március elején. Megrendelhető az Élő Víz kiadóhivatalában (Budapest, V., Pozsonyi-út 14. IV. emelet.).

E SZÁMUNK MUNKATÁRSAI:

Kemény Lajos esperes Budapest, VII., Damjanich-u. 28/b. — *Kún-Kaiser József* lelkész Mezőberény. — *Sokoray Miklós* vallástanító lelkész Szombathely. — *Dr. theol. et phil Nagy Gyula* vall. tan. lelkész Pécs, Ráth M.-u. 37. — *ifj. Pröhle Károly* lelkész Sopronbánfalva. — *Dr. Wiczán Dezső* egyetemi tanár Sopron, Alsólővér-u. 12. — *Tarjáni Gyula* h. lelkész Tata, Révai-u. — *Szabó József* püspök Balassagyarmat. — *Bogya Géza* lelkész Aszód. — *Sikter András* lelkész Soltvadkert. — *Groó Gyula* vall. tan. lelkész Győr, Batthyány-tér 5. — *Dr. Podmaniczky Pál* egyetemi tanár Sopron, Károlymagaslati-út 4. — *Benczur László* vall. tan. lelkész Budapest, XI., Bocskay-u. 10. — *Dr. Súlyom Jenő* egyet. tanár Sopron, Zrínyi-utca 14. — *D. Ordass Lajos* püspök Budapest, VIII., Eszterházy-u. 12. — *Budaker Oszkár* egyet. tanár Sopron, József Attila-utca 42. sz. — *Turmezei János* lelkész Gerge, Vas megye. — *Győri János* lelkész Nagytarcsa, Pest megye. — *Dedinszky Gyula* lelkész Békéscsaba. — *Veöreös Imre* egyházkerületi missziói lelkész Győr, Ráth Mátyás-tér 1. sz.

AZ OSLÓI KONFERENCIA FILMJE

megérkezett. Igen szép 25 perces keskenyfilm. Kisérőszöveggel együtt 20.—forintért kikölcsönözhető az Ökumenikus Zijúsági Bizottságtól. Leköthető Vincze Györgynél, Budapest, IX., Ráday-u. 31. j. IV. 1. levélben, illetve 388-198 telefonszámon az S. D. G. Kálvin-téri irodájában.